

N.B. : (1) All questions carry equal marks.
(2) Figures to the right indicate full marks.

1. (a) Correct the following sentences : 4
(i) Ramesh and I am childhood friends.
(ii) Ganesh is senior than Mangesh.
(iii) Mr. Murthy said that, "I was travelling yesterday."
(iv) The sweets were given me by the grandmother.

(b) Fill in the blanks using correct articles or preposition : 4
(i) Raju is ..... honest man. (a, an, the)
(ii) The book is ..... the table. (on, upon, above)
(iii) The biscuits are ..... the jar. (in, into, between)
(iv) .... sun sets in the west. (a, an, the)

(c) Match the columns : 4

A	B
(i) Someone should	(1) She is dead.
(ii) Alas!	(2) Is my grandmother's favourite hobby.
(iii) This banana	(3) come forward.
(iv) Knitting	(4) Is very sweet.

(d) Write synonyms and antonyms for the followings : 4
(i) Synonyms of: cold, forward
(ii) Antonyms of: chaos, beauty

(e) Mark the primary stress on the followings : 4
(i) Advice   (ii) Beautiful
(iii) Document   (iv) Remarkable

2. Read the following passage and answer the questions given below :

(a) The languages of India primarily belong to two major linguistic families, Indo-European (whose branch Indo-Aryan is spoken by about 75 percent of the population) and Dravidian (spoken by about 25 percent). Other languages spoken in India come mainly from the Austro-Asiatic and Tibeto-Burman linguistic families, as well as a few language isolates. Individual mother tongues in India number several hundred, and more than a thousand if major dialects are included. The SIL Ethnologue lists 415 languages for India; 24 of these languages are spoken by more than a million native speakers, and 114 by more than 10,000. Three millennia of political and social contact have resulted in mutual influence among the four language families in India and South Asia. Two contact languages have played an important role in the history of India: Persian and English. The Constitution of India recognizes 23 official languages, spoken in different parts of the country, and two official classical languages, Sanskrit and Tamil.

[TURN OVER

Article 346 of the Indian Constitution recognizes Hindi in Devanāgarī script as the official language of central government India. The Constitution also allows for the continuation of use of the English language for official purposes. Article 345 provides constitutional recognition as "Official languages" of the union to any language adopted by a state legislature as the official language of that state. Until the Twenty-First Amendment of the Constitution in 1967, the country recognized fourteen official regional languages. The Eighth Schedule and the Seventy First Amendment provided for the inclusion of Sindhi, Konkani, Manipuri and Nepali, increasing the number of official regional languages of India to 18. Individual states, whose borders are mostly drawn on socio-linguistic lines, are free to decide their own language for internal administration and education. In 2004, the government elevated Tamil to the newly created official status of "Classical Language," followed by Sanskrit in 2005.

Questions:

1. How many linguistic families do exist in India? Mention their names. 2
2. What is the importance of the 71st Amendment of Indian Constitution ? 2
3. Which is the dominant linguistic family of India ? 1
4. When was Sanskrit recognized as a classical language of India ? 1
5. Which contact languages of India are mentioned in the passage ? 1
6. State whether the following statements are true or false :- 2
  - (i) According to the Constitution of India there are 23 official languages and 2 official classical languages of India.
  - (ii) Hindi in Devanāgarī script is a language for internal administration and education of the states formed on the socio-linguistic lines.
7. Give an adjective form of 'Inclusion' and verb form of 'continuation'. 1

(b) Like all other handicrafts and crafts, the tradition of pottery making in India is very old. The ancient pottery of a country speaks volumes about its civilization. Pottery is one of those important mediums through which men have expressed their emotions. For thousands of years pottery art has been one of the most beautiful forms of expression. A piece of pottery has a visual message in its shape and color. Pottery is the most sensual of all arts. In India, we have had a great tradition of pottery making. In fact, being an agricultural country, pots for storage of water and grains were in demand. The real beginning of Indian pottery began with the Indus Valley Civilization and the art of shaping and baking clay articles as pottery, earthenware and porcelain has continued through the ages. While pottery and earthenware are definitely utilitarian and often decorative, porcelain and studio pottery belong to the sphere of art. There is proof of pottery making, both handmade and wheel-made, from all over India. In the Harappaan civilization potter's place was quite an important one in society. The craft was well advanced. Rectangular oven for firing the product were in use. Seals and grain and water containers were made that were put to use effectively. The potter occupies a unique position in the craft traditions of India. India is home to more than a million potters. The potters are wonderful masters of their trade.

Questions:

1. How does pottery convey its message ? 2
  2. For what purposes were the pots demanded ? 2
  3. Describe the status of potters in the craft tradition of India. 2
  4. Which clay baking articles are mentioned in the passage ? 2
  5. State whether the following statements are **true** or **false** :- 2
    - (i) Pottery making was not only handmade but also wheel-made.
    - (ii) The origin of Indian pottery dates back to ancient period of Indian History.
3. (a) (i) Write an application for the post of an Assistant Accountant along with your biodata to The General Manager, Harish Industries Pvt. Ltd, Vashi Navi Mumbai. 7
- (ii) Write a letter to a Newspaper Editor for the amazing and interesting news article you have read in the newspaper. 7
- (b) Write short notes on any two of the following : 6
- (i) Elements or parts of correspondence
  - (ii) Types of letter formats
  - (iii) Representations
4. (a) Imagine that you are appointed as a Secretary of a Committee formed for opening a canteen in your college premises. Draft a report with recommendations. 12
- (b) Write short notes on any two of the following : 8
- (i) Formats of Reports
  - (ii) Guidelines to write committee report
  - (iii) Individual report
5. (a) Write a summary of the following passage : 7
- Addressing this big problem before it becomes worse, our Prime Minister, Shri Narendra Modi has written Exam Warriors where he is in conversation with children, advising them how to tackle this seemingly big demon. Far from being preachy, the book in fact maintains the tone of an older friend talking to children in a playful manner. Right at the beginning, exams are compared to festivals, easing the readers into the mindset that exams are not scary.
- Exam Warriors seems to have been conceptualized and written after extensive planning. Transition from one topic to another is smooth and chapters are no more than 2-3 pages. There are small exercises which when completed, can be uploaded in the Narendra Modi App by scanning the QR code. The idea of bringing all exam warriors together in the community page is quite interesting. It is important to mention the art work in the book which is exemplary, and the quality of the book is excellent.
- What made me hopeful while reading the book was that advice, when it comes from people we look up to, holds more value to us. Reading the revered Prime Minister talk to children through his book, would send the message to young people in a different manner.

[TURN OVER

Another thing that struck me while reading Exam Warriors is that it doesn't just talk about how to tackle exams but also guides children to be thankful to parents, do regular exercise, the consequences of cheating in exams, the importance of travelling and exploring, and how crucial it is to revise, amongst many other such character building lessons. Since the chapters are short, the content is to the point, non-preachy and in a friendly tone. Set across 25 chapters, the book ends with some yogasanas and letters to parents & teachers. These letters are as important as the chapters because parents & teachers are the ones who guide children at every step. The yogasanas are accompanied with illustrations where it was refreshing to see both boys and girls practicing the asanas.

- (b) What do you understand by technical data ? Write short note on it. 5
- (c) Read the following poem carefully and answer the questions given below :

Weavers, weaving at break of day,
 Why do you weave a garment so gay?
 Blue as the wing of a bluebird wild,
 We weave the robes of a new-born child.
 Weavers, weaving at fall of night,
 Why do you weave a garment so bright?
 Like the plumes of a peacock, purple and green,
 We weave the marriage-veils of a queen.
 Weavers, weaving solemn and still,
 What do you weave in the moonlight chill?
 White as a feather and white as a cloud,
 We weave a dead man's funeral shroud.

Questions :

(1)	Which three stages of human life have been mentioned in the poem?	2
(2)	How does the poet describe the marriage-veils of a queen?	2
(3)	Find out the similes the poet has employed in the poem.	2
(4)	Find out the examples of alliteration in the poem.	2

- N.B. :** (1) From **Section I**, attempt any **three** questions from Question Nos. 1 to 5 and Question No. 6 is **compulsory**.
(2) From **Section II**, attempt any **three** questions from question Nos. 7 to 11 and Question No. 12 is **compulsory**.
(3) **Figures** to the right indicate full marks.

Section I (50 Marks)

1. Discuss the characteristics of Urban Society in India. 12
2. Write a detailed note on Violence against Women in India. 12
3. Review the causes and effects of communalism. 12
4. Describe the Basic features of the constitution of India. 12
5. Explain the Party System in Indian Politics. 12
6. Write short notes on (any two) :- 14
  - (a) Smoking - Effects
  - (b) Problems of Elderly Citizens
  - (c) Child abuse
  - (d) HIV/AIDS - Awareness.

Section II (50 Marks)

7. Discuss the impact of information technology and communication in everyday life. 12
8. Define Human Rights. Trace the evolution of Universal Declaration of Human Rights (UDHR). 12
9. Describe the causes of Environmental degradation. 12
10. Explain the significance of Values and Ethics in the development of individual personality. 12
11. Highlight the coping Mechanisms for managing individual stress. 12
12. Write short notes (any two) :- 14
  - (a) Sanitation issues in urban areas.
  - (b) Changing Lifestyles and impact on culture.
  - (c) Farmers' Suicide.
  - (d) Crime among youth.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) विभाग १ मधील प्रश्न क्रमांक १ ते ५ मधून कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्रमांक ६ सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (२) विभाग २ मधील प्रश्न क्रमांक ७ ते ११ मधून कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्रमांक १२ सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (३) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

विभाग १ (५० गुण)

१. भारतातील शहरी समाजाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.	१२
२. भारतातील स्त्रीयाविरुद्ध होणाऱ्या हिंसाचारावर सविस्तर टीप लिहा.	१२
३. जमातवादाची कारणे व परिणामांचा आढावा घ्या.	१२
४. भारतीय राज्यघटनेच्या ठळक वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.	१२
५. भारतीय राजकारणातील पक्ष पध्दतींची माहिती लिहा.	१२
६. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :-	१४
(अ) धुम्रपानाचे परिणाम	
(ब) ज्येष्ठ नागरिकांच्या समस्या	
(क) बाल शोषण	
(ड) एच. आय. व्ही/एडस-जागरूकता.	

विभाग २ (५० गुण)

७. माहिती तंत्रज्ञान आणि प्रसारमाध्यमांचा दैनंदिन जीवनावर होणाऱ्या परिणामांची चर्चा करा.	१२
८. मानवी हक्काची व्याख्या स्पष्ट करा व वैश्विक मानवी हक्क जाहिरनाम्याचा उत्क्रांतीची माहिती लिहा.	१२
९. पर्यावरण नाशाच्या विविध कारणांचे वर्णन करा.	१२
१०. व्यक्तित्वाच्या जडणघडणीत मूल्ये व तत्वांचे महत्त्व स्पष्ट करा.	१२
११. व्यक्तिगत तणाव निवारणाच्या पध्दतीवर प्रकाश टाका.	१२
१२. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :-	१४
(अ) शहरी भागातील स्वच्छतेची समस्या	
(ब) बदलत्या जीवनशैलीचा संस्कृतीवर होणारा परिणाम	
(क) शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या	
(ड) युवकांमधील गुन्हेगारी.	

F. Y. B. A.

Marathi

April
2018

Asmi-Exam.-1st Half-2018-28

Con. 51-18.

(Compulsory Languages)

MH-6527

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) प्रश्नासमोरील अंक गुण दर्शवितात.
(२) अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्या.

१. 'निवडक मराठी कथा' या कथासंग्रहातील ग्रामीण जाणिवा व्यक्त करणाऱ्या कथांचा आढावा घ्या. १६
किंवा
'मृणालीनीचे लावण्य' आणि 'तलावातील चांदणे' या कथांचा आशय स्पष्ट करा.
२. 'कविता शतकाची' या काव्यसंग्रहातील प्रबोधनवादी व मानवतावादी कवितांचा परामर्श घ्या. १६
किंवा
'कविता शतकाची' या काव्यसंग्रहातील तुम्हाला आवडलेल्या कवितांचे विश्लेषण करा.
३. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा :- १४
(अ) 'वळीव' कथेतील ग्रामीणता
(ब) 'कृष्णविवर' मधील विज्ञान दृष्टी
(क) 'जेव्हा मी जात चोरली होती' मधील जातीयता
(ड) 'लग्न संपल्यावर' कथेचा आशय.
४. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा :- १४
(अ) 'करमत नाही' कवितेतील आधुनिकवाद
(ब) 'कालचा पाऊस' मधील दलित जाणिवा
(क) 'ज्ञानोबा' मधील उपरोधिकता
(ड) 'नवा शिपाई': परिवर्तनवादी कविता.
५. पुढीलपैकी कोणतेही पाच उपप्रश्न सोडवा :- ४०
(अ) कोणत्याही पाच विरामचिन्हांची माहिती उदाहरणासहित लिहा.
(ब) ठाणे येथे झालेल्या रोजगार मेळाव्याची बातमी तयार करा.
(क) यशवंतरा चव्हाण महाविद्यालय हलकर्णी, ता. चंदगड, जि. कोल्हापूर या महाविद्यालयात कनिष्ठ लिपिक पदांची जागा भरायची आहे. त्यासाठी अर्ज करा.
(ड) बालमित्र मंडळाची वार्षिक सर्वसाधारण सभा नुकतीच संपन्न झाली, या सभेचे वृत्तांतात्मक इतिवृत लिहा.
(इ) 'गौरव' कलेक्शन या लहान मुलांच्या कापड दुकानाची वर्तमान पत्रांसाठी जाहिरात तयार करा.
(फ) प्रा. सुरेखा गवस, विवा महाविद्यालय, विरार यांना विद्यावाचस्पती (Ph.D) शिक्षणासाठी दोन वर्षांची अर्जित रजा मंजूर करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्रबंधक या हुद्द्यावरून टिप्पणी लेखन करा.

[TURN OVER

7

(ग) पुढील उताऱ्याचे मराठी भाषांतर करा

The police officers entered the house. He welcomed them and talked to them cheerfully. He had nothing to fear. They told him about the shriek and a neighbour's suspicion and information to the police. He claimed the shriek to be his own in a dream. He allowed them to search the house. He gave them chairs to sit and talked to them in a cheerful way. But soon he heard a ringing. He became pale. The ringing increased. He no longer was able to stand the agony. He fancied that the police officers had suspected his crime.

(ह) पुढील मराठी उताऱ्याचे सारांश लेखन करा.

आपल्या राज्यात व्यापारी आणि औद्योगिक क्षेत्रात मराठी भाषेचा वापर मोठ्या प्रमाणात अद्याप का होऊ शकत नाही आणि तो वापर करावयाचा झाल्यास मराठी भाषा ही अर्थव्यवहारात आणि वाणिज्य क्षेत्रात कितपत सुलभतेने वापरता येईल या प्रश्नासंबंधी अजूनही विवेचन करण्याची वेळ आपल्यावर येते. जगात औद्योगिकदृष्ट्या जे समृद्ध आणि प्रगत झालेले देश आहेत त्या देशांमध्ये त्या त्या लोकांची मातृभाषा अभिमानाने आणि सुलभतेने औद्योगिक आणि व्यापारी क्षेत्रात वापरली जाते आणि त्यामुळे साहजिकच विश्वविद्यालयीन क्षेत्रात वाणिज्य आणि औद्योगिक विद्याशाखांमधून त्या त्या देशातील मातृभाषेचा सुलभतेने आणि आवर्जून वापर केला जातो. पश्चिम जर्मनी आणि जपानमधील औद्योगिक व्यवहाराची पाहणी करण्याकरिता गेलेल्या एका संशोधकाला तेथील अधिकाऱ्यांशी आणि कामगारांशी इंग्रजीतून बोलण अशक्य आहे, असे आढळून आले. कारण तेथील बहुतेकांना इंग्रजी फारसे येत नव्हते आणि त्यांचा सर्व व्यवहार जपानी भाषेतून होत होता. हा दाखला देण्याचे कारण इतकेच, की राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय क्षेत्रात उद्योग आणि व्यापार वाढवावयाचा असल्यास इंग्रजी भाषेचा वापर अपरिहार्य आहे आणि याउलट मराठी भाषा ही एक अडचण होऊन बसेल अशी जी एक समजूत आहे ती चुकीची आहे.

निम्नलिखित अवतरणों की सन्दर्भ-सहित व्याख्या कीजिए।

१४

- (क) "तुम तोड़ लेना बनमाली ।
उस पथ पर देना तुम फेंक।
मातृभूमि पर शीश चढाने,
जिस पथ जावें वीर अनेक।"

अथवा

"मदिरा की वह नदी बहाती आती,
थके हुए जीवों को वह सस्नेह
प्याला एक पिलाती,
सुलाती उन्हें अंक पर अपने
दिखलाती फिर विस्मृति के वह कितने मीठे सपने।"

- (ख) "संस्कृत का श्लोक है कि एक बार रेती रगड़कर तेल भी मिल जाए; खरगोश के सिंग उग आवें, परन्तु मुख का हृदय क्षणभर भी नहीं बदलता।"

अथवा

"फिर मूर्खों जैसी बातें करने लगे, अरे दादा, मैंने कहा न कि यह हमारा आंतरिक मामला है, क्या विदेशों के प्रधानमंत्री लोगों के सामने हँसते नहीं ?"

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए ।

२४

- (ग) 'दिवंगत पिता के लिए' कविता की मूल संवेदना स्पष्ट कीजिए ।

अथवा

'सिद्धि हेतु स्वामी गए' कविता में येशोधरा की पीड़ा का चित्रण किस प्रकार हुआ है ? समझाइए ।

- (घ) 'मौत की राजनीति' निबंध का व्यंग्य स्पष्ट कीजिए ।

अथवा

'भोलाराम का जीव' रचना के भोलाराम की चारित्रिक विशेषताओं पर प्रकाश डालिए ।

निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए ।

१०

- (च) 'कलगी बाजरे की' कविता का आशय समझाइए ।

- (छ) 'क्रिकेट इज इंडिया एंड इंडिया इज क्रिकेट' निबंध के आधार पर देश में फैली क्रिकेट की दीवानगी पर किस प्रकार व्यंग्य किया है ?

[TURN OVER]

४. (अ) निम्नलिखित विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए ।

(ज) 'झाँसी की रानी की समाधी पर' कविता का भावार्थ ।

अथवा

'अकाल और उसके बाद' कविता का आशय ।

(झ) 'घूस एक चिकनाई है' निबंध का आशय ।

अथवा

'भगवान बचाए महमान से' निबंध का व्यंग्य ।

(आ) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए ।

(१) यशोधरा किसकी पत्नी है ?

(२) फूल और कांटा किसके प्रतीक हैं ?

(३) स्वतंत्रता कहाँ से पुकारती है ?

(४) कवि ने कलगी बाजरे की किसे कहा है ?

(५) 'मोचीराम' कविता के कवि का नाम क्या है ?

(६) 'पौरुष के पुंजीभूत ज्वाल' किसे कहा गया है ?

(७) घूस क्या दूर करती है ?

(८) 'क्रिकेट इज इंडिया एंड इंडिया इज क्रिकेट' निबंध के लेखक कौन हैं ?

(९) 'घूस एक चिकनाई है' निबंध के लेखक कौन हैं ?

(१०) समस्या सुलझाने में किस का योगदान है ?

(११) किसका हँसना हमारा आंतरिक मामला है ?

(१२) हमारा आधा जीवन राष्ट्र को और आधा किसे समर्पित है ?

५. (ट) आपके मित्र सुहास की शादी संपन्न हुई है । उसे बधाई देते हुए पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए ।

छत्रपति शाहू महाविद्यालय, आंबेडकर नगर, बोरीवली में हिंदी अध्यापक का पद रिक्त है। अपने आपको को उम्मीदवार मानते हुए आवेदन पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए ।

(ठ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर निबंध लिखिए ।

(अ) बढ़ती महंगाई ।

(ब) महिला अत्याचार : एक समस्या ।

(क) इ. व्ही. एम. मशीन से मतदान : सही/गलत ।

(ड) मेरा प्रिय लेखक ।

६. (प) निम्नलिखित मुहावरों का अर्थ बताते हुए वाक्य में प्रयोग कीजिए । ०२
 (१) पानी फेर देना ।
 (२) टांग अडाना ।
- (फ) निम्नलिखित वाक्यों के शुद्ध रूप लिखिए । ०२
 (१) गाड़ी ठीक समय पर आया था ।
 (२) सारा देश आपकी प्रतीक्षा कर रहे हैं ।
- (ब) निम्नलिखित वाक्यों का काल परिवर्तन कीजिए । ०२
 (१) मैं गाँव जा रहा हूँ (सामान्य भविष्य काल)
 (२) राम को दया आ जाती है । (पूर्ण भूतकाल)
- (भ) कोष्ठक की सूचना के अनुसार वाक्यों में परिवर्तन कीजिए । ०२
 (१) सुधा की माँ ना खुश है (विधि वाक्य)
 (२) रेलगाड़ी ठीक समय पर आई । (निषेध वाक्य)
- (म) निम्नलिखित संज्ञा शब्दों के लिंग परिवर्तन कीजिए । ०२
 (१) दास (२) धोबी
 (३) सोनार (४) लेखक

F.Y.B.A.

April
2018

Con. : 59-18.

Sanskrit (Compulsory Language)

MH-6341

(3 Hours)

[Total marks : 100

SECTION I

Selected passages from Ramayana and Mahabharata

Q.1 Translate and annotate any one (out of two) from group A and group B (12)

Group A

- i. ततः विसृष्टाः रामेण सर्वतः हरि-पुङ्गवाः
उत्पेततुः महारण्यं हृष्टाः शत-सहस्रशः॥
ते नगान् सडेकाशाः शाखा-मृग-गण-ऋषभाः।
बभञ्जुः पादपान् तत्र प्रचकर्षुः च सागरम्॥
- i. द्वितीयं कारणं यत् च ब्रवीषि विनयान्विते।-
रामात् अन्यस्य न अर्हामि संसर्गम् इति जानकि॥
एतत् ते देवि सदृशं पत्न्याः तस्य महात्मनः।
कः हि अन्या त्वाम् ऋते देवि ब्रूयात् वचनम् ईदृशम्॥

Group B

- i. यस्मिन् यथा यः वर्तते यः मनुष्यः
तस्मिन् तथा वर्तितव्यं सः धर्मः।
मायाचारः मायया वर्तितव्यः
साधु-आचारः साधुना प्रत्युपेयः॥
- i. यत् अभिमन्युं बहवः यद्धे जघ्नुः महारथाः।
परिवार्य रणे बाले क्व ते धर्मः तदा गतः॥
एवम् उक्तः तदा कर्णः वासुदेवेन भारत।
लज्जया अवनतः भूत्वा न उत्तरं किञ्चित् उक्तवान्॥

TURN OVER

(12)

Q. 2. Explain with reference to the context any one from Group A and one from group B. (12)

Group A

- i. भूतानि च भयं जग्मुः तेषां पतनशङ्कया।
- ii. अनवस्थौ हि दृश्येते युद्धे जयपराजयौ॥-

Group B

- i. षट् जीवलोकस्य सुखानि राजन्।-
- ii. न प्रयच्छसि यत् राज्यं क्व ते धर्मः तदा गतः।

Q. 3. Write paragraphs on any one from group A and any one from group B. (14)

Group A

- i. सेतुबन्धनम्
- ii. अतिथिः किल पूजार्हः

Group B

- i. विदुरउपदेशः-
- ii. जयद्रथवधः-

Q. 4. Objective questions to be answered in Sanskrit any three from group A & B (12)

Group A

- i. महाभारतकाव्ये कति पर्वाः सन्ति-?
- ii. कौरवाणां राज्यं किराजधानी च का ,?
- iii. दुर्योधनस्य सखा कः?
- iv. महाभारतयुद्धे कः अर्जुनस्य सारथिः आसीत्-?
- v. महाभारते भगवद्गीतायाः वक्ता श्रोता च कौ?

Group B

- i. रावणस्य भ्रातारौ कौ?
- ii. का रामं वनं प्रेषितवती?
- iii. पाण्डवानां नामानि उल्लिखत।
- iv. कः युद्धे रामस्य साहाय्यम् अकरोत्?
- v. सीतायाः हरणं केन कृतम्?

SECTION II

Selected stories from Panchatantra-

Q. 1. Translate any two of the following.

(12)

1. i. भैरवानन्दः अपि तेषां सिद्ध्यर्थं बहु-उपायं सिद्ध-वर्ति-चतुष्टयं कृत्वा अर्पयत्। आह च - 'गम्यतां हिमालय-दिशि। तत्र सम्प्राप्तानां यत्र वर्तिः पतिष्यति, तत्र निधानम् असन्दिग्धं प्राप्यस्व। तत्र स्थानं खनित्वा निधिं गृहीत्वा व्याघ्रुट्यताम्।' तथा अनुष्ठिते तेषां गच्छताम् एकतमस्य हस्तात् वर्तिः निपपात। अथ असौ यावत् तं प्रदेशं खनति तावत् ताम्रमयी भूमिः। ततः तेन अभिहितम् - 'अहो, गृह्यतां स्वेच्छया ताम्रम्।'

ii. कस्मिंश्चित् अधिष्ठाने शुद्धपटः नाम रजकः प्रतिवसति स्म। तस्य च गर्दभः एकः अस्ति। सः अपि घास-अभावात् अति-दुर्बलतां गतः। अथ तेन रजकेन अटव्यां परिभ्रमता मृत-व्याघ्रः दृष्टः। चिन्तितं च - "अहो, शोभनम् आपतितम्। अनेन व्याघ्रचर्मणा प्रतिच्छाद्य रासभं रात्रौ यव-क्षेत्रेषु उत्स्रक्ष्यामि येन व्याघ्रं मत्वा समीपवर्तिनः क्षेत्रपालाः एनं न निष्कासयिष्यन्ति।" तथा अनुष्ठिते रासभः यथेच्छया यव-भक्षणं करोति। प्रत्यूषे भूयः अपि रजकः स्वाश्रयं नयति। एवं गच्छता कालेन सः रासभः पीवर-तनुः जातः। कृच्छ्रात् बन्धनस्थानम् अपि नीयते। अथ अन्यस्मिन् अहनि सः मदोद्धतः दूरात् रासभी-शब्दम् अशृणोत्। तत् श्रवण-मात्रेण एव स्वयं शब्दायितुम् आरब्धः।

iii. अथ सा कदाचित् शय्यायां पुत्रं शाययित्वा जल-कुम्भम् आदाय पतिम् अवाच - "ब्राह्मण, जलार्थम् अहं तडागे यास्यामि। त्वया पुत्रः अयं नकुलात् रक्षणीयः।" अथ तस्यां गतायां पृष्ठे ब्राह्मणः अपि शून्यं गृहं मुक्त्वा भिक्षार्थं क्वचित् निर्गतः। अत्रान्तरे दैवशात् कृष्णसर्पः बिलात् निष्क्रान्तः। नकुसः अपि तं स्वभाव-वैरिणं मत्वा भ्रातुः रक्षणार्थं सर्पेण सह युद्ध्वा सर्पं खण्डशः कृतवान्। ततः रुधिर-प्लावित-वदनः सानन्दं स्वव्यापार-प्रदर्शनार्थं मातुः सम्मुखः गतः। माता अपि तं रुधिर-क्लिन्न-मुखम् आलोक्य शङ्कित-चित्ता "नूनम् अनेन दारकः भक्षितः" इति विचिन्त्य कोपात् तस्य उपरि जलकुम्भं चिक्षेप।

Q. 2. Write notes on any three of the following.

(12)

- i. पुत्र-गात्रस्य संस्पर्शः चन्दनात् अतिरिच्यते।
- ii. स्वभावः न उपदेशेन शक्यते कर्तुम् अन्यथा।
- iii. अपूर्वः अयं मणिः बद्धः साम्प्रतं गीतलक्षणम्।
- iv. बुद्ध्या यतो हता नन्दाः चाणक्येन असिपाणयः।

TURN OVER

- Q. 3. Summarize the contents of any one of the following stories. (14)
- मत्स्य-मण्डूक-कथा
  - सोमशर्म-पितृ-कथा
  - ब्राह्मणी-नकुल-कथा

- Q. 4. Discuss in detail the recensions of Panchtantra. (12)
- पञ्चतन्त्राचे संस्करणांबद्दल विस्तृत चर्चा करा।

OR

Justify the title "अपरीक्षितकारकम्" - a chapter from the book Panchatantra.

पंचतंत्रात "अपरीक्षितकारकं" ह्या विभागाच्या शीर्षकाची सार्थकता सिद्ध करा।

F.Y.B.A.

April
2018

Con. : 55-18.

French (Compulsory Language)

MH-6575

3 Hours

Total Marks 100

- N.B. 1. Use of dictionary is not allowed.
2. All questions except Question No. 1 is to be answered in French.
3. All questions are compulsory.

Text : (1) 'Maigret et la Jeune morte' - Georges Simenon

1. Traduisez en anglais (20)

Chaque fois que grand père vient à la maison, il m'apporte quelque chose. La dernière fois en fouillant dans ses poches, j'ai trouvé un curieux appareil photographique. 'C'est pour toi m'a-t-il dit avec cet appareil tu peux photographier sous l'eau.' C'était été et j'ai décidé d'aller au bord de la rivière. Il y avait quelques enfants qui s'y baignaient. A cause de leur mouvement l'eau était troublée. Comme un poisson j'ai nagé sous l'eau vers Mariette. J'ai pris une photo de ma copine et de quelques plantes aquatiques. J'étais impatient de voir le résultat de mon safari sub-aquatique. Hélas ! Quand je suis arrivé chez le photographe, il m'a montré mes photos où on ne voyait que de gros nuages gris. 'Il ne faut jamais travailler dans une eau sale. Tout est raté mon bonhomme.' 'Tant pis ! Rendez-moi donc mon appareil.' 'Non, c'est un appareil jetable. On ne peut l'utiliser pour un film. Mais tu dois quand même me payer le développement du film.' Je me souviendrai du cadeau de grand-père.

2. A. Récrivez les phrases suivantes selon les indications entre les parenthèses (10)

- i. Mon frère est ---- Paris. (Remplissez avec une préposition convenable)
- ii. Voilà mon bel enfant qui joue avec son ami. (Mettez au féminin)
- iii. Il y a des fruits ---- je n'aime pas. (Remplacez le tiret par un pronom relatif)
- iv. Lève-toi! (Mettez au négatif)
- v. Si, elle va à Pune. (Posez une question pour cette réponse)
- vi. Marcel ne trouve pas le mouchoir (Remplacez les mots soulignés par les pronoms)
- vii. 9h35 (Quelle heure est-il ? Ecrivez en lettres)
- viii. Elle a vendu la maison. (Mettez au passif)
- ix. Le verre est plein. (Donnez le contraire du mot souligné)
- x. Je ne vais pas au jardin de mon bon père. (Mettez au pluriel)

- B. Mettez les verbes entre les parenthèses au temps convenable (10)

- i. Si j'avais le temps je (venir) te voir.
- ii. Hier, je (se lever) de bonne heure.
- iii. Vous (faire) des erreurs quand vous êtes nerveux.
- iv. (Vouloir) remplir ma tasse
- v. (Pouvoir) -je venir demain à quatre heures chez toi?

TURN OVER

3. Répondez aux questions suivantes (3 de votre choix) (30)

- (i) Faites un portrait de Maigret.
- (ii) Décrivez la descente de Louise après le départ de Jeanine.
- (iii) Décrivez la mort de Louise. Pourquoi on a tué Louise ?
- (iv) Qui est Jeanine Armenieu ? Quelle est sa relation avec Louise ?
- (v) Qu'est-ce qui se passe sur la place Vintimille ?

4. Lisez le texte suivant et répondez aux questions qui suivent.

Le docteur Hill blessé, dans son orgueil par la Société Royale de Londres qui l'avait refusé un de ses membres, imagine pour s'en venger, une plaisanterie d'un genre neuf : il adresse au secrétaire de cette académie, sous le nom supposé d'un médecin de province, le récit d'une cure récente dont il s'annonce l'auteur. Un matelot, écrit-il s'était cassée la jambe. M'étant trouvé par hasard sur le lieu, j'ai rapproché les deux parties de la jambe cassée et après les avoir fortement assujetties avec une ficelle, j'ai arrosée le tout avec du goudron. Le matelot en très peu de temps, continue le malin docteur, a senti l'efficacité du remède et n'a point tardé à se servir de sa jambe comme auparavant. La relation du docteur est lue et écoutée très sérieusement dans l'assemblée de la Société, et l'on y discute de la meilleure foi du monde, la cure merveilleuse. Huit jours plus tard arrive une seconde lettre du médecin de province : Dans ma première lettre j'ai omis de vous dire que la jambe cassée du matelot était la jambe de bois.

- A. Répondez aux questions suivantes (10)
  - i. Pourquoi le docteur Hill n'aimait-il pas la Société royale?
  - ii. Comment s'en-t-il vengé?
  - iii. Qui a écrit la lettre?
  - iv. Le docteur a-t-il menti?
  - v. Donnez un titre convenable à ce texte.
- B. Faites des verbes avec : senti, omis (02)
- C. Donnez le contraire de : première, neuf, avec, jour (02)
- D. Formez l'adverbe avec : orgueil, efficace (01)

5. Ecrivez une composition sur UN des sujets suivants (150 mots) (15)

- i. Chez l'épicier
- ii. L'importance des sports
- iii. Mon ambition

Urdu - (Compulsory Language)

Con. : 54-18.

MH-6498

(3 Hours)

[Total marks : 100

ہدایت:

- (i) ہر جواب سے پہلے متعلقہ سوال ضرور لکھیں۔
(ii) ہر جواب نئے صفحے سے شروع کریں۔

20

سوال نمبر ۱۔ کسی ایک عنوان پر تفصیلی مضمون لکھیے۔

۱۔ میرا پسندیدہ شاعر

۲۔ انٹرنیٹ کے فوائد اور نقصانات

۳۔ ہم نے پکنک منائی

۴۔ اخبار بینی کے فوائد

۵۔ تعلیم نسواں کی اہمیت

10

سوال نمبر ۲۔ درج ذیل سے کوئی پانچ محاوروں کے معنی لکھیے اور اسے جملوں میں استعمال کیجیے۔

۱۔ نو دو گیارہ ہونا ۲۔ دانت کھٹے کرنا ۳۔ آبدیدہ ہونا ۴۔ آنکھیں دکھانا

۵۔ جی بھر آنا ۶۔ لال پیلا ہونا ۷۔ ہنسی میں اڑانا ۸۔ پھولے نہ سامنا

۹۔ آس ٹوٹنا ۱۰۔ چھیلی پر سرسوں جمانا

15

سوال نمبر ۳۔ ذیل میں کسی ایک مضمون کا سیر حاصل جائزہ لیجیے۔

۱۔ شب گزیدہ ۲۔ طائر خاموش پر ایک آنسو ۳۔ مسلمانوں کی گزشتہ تعلیم

15

سوال نمبر ۴۔ کسی ایک نظم کا مفصل جائزہ پیش کیجیے۔

۱۔ بونے ڈنر ۲۔ دعا ۳۔ آدمی نامہ

TURN OVER

15

سوال نمبر ۵۔ مندرجہ ذیل سے صرف دو اقتباسات کی وضاحت کیجیے۔

۱۔ ”تمہارا پہلی کا لکھا ہوا خط مجھے آج منگل ہی کو مل گیا۔ حسب اندیشہ تمہاری طبیعت حد سے زیادہ بدمزہ اور مکدر ملی۔ دوست! تم جانتے ہو کہ یہ دور عجیب خلفشار کا دور ہے۔ بقول شخصے، ہر چہرے پر نا آسودہ خوشیوں اور نامراد اُمتوں کی کہانی لکھی ہوئی ہے۔“

۲۔ ”ہمارے ایرانی بھائی ترقی کی دوڑ میں سرپٹ اتنا آگے نکل گئے ہیں کہ ان کی بعض چیزیں ان کا ساتھ نہیں سکیں، بہت پیچھے رہ گئیں۔ مثلاً ڈاک کا انتظام، تار کا انتظام، ٹیلی فون وغیرہ کا انتظام۔ ہمیں ایک دوست سے ملنا تھا سوچ ایک خط لوکل ڈال سے لکھ دیں کہ ہم ہوٹل اٹلانٹک میں مقیم ہیں۔ اس روز نہ ہی اگلے روز مل جائے گا۔ اول تو پتہ چلا کہ یہاں جا بجا ڈاک خانے نہیں ہیں۔ لیٹر باکس بھی سڑکوں پر نہ ملیں گے۔“

۳۔ ”شام کے وقت برآمدے میں انگریز کی بیل کے نیچے کارڈ بورڈ کی منہسی سی گاڑی نظر آئی۔ جو سنڈریلا کی بلوریں کوچ کے نمونے پر بڑی کاریگری سے بنائی گئی تھی۔ گاڑی میں دو مینڈک بٹھتے تھے جو بدمزاجی سے اسے گھیٹتے ادھر ادھر پھدک رہے تھے۔“

۴۔ ”ان کے کلام میں تزکیہ اخلاق ہے۔ شعائر اسلامی کا احیا ہے تہذیب اسلامی کی تجدید ہے۔ اور وعظ سطر سطر میں موجود ہے، لیکن ہاں حالی کی طرح خشک داعظ نہیں۔ وہ پہلے شاعر ہیں پھر کچھ اور۔ پہلے ظریف ہیں پھر مصلح۔ پہلے نقاش فطرت ہیں پھر معلم اخلاق۔ ان کی مجلس میں شراب کے گلاس گردش میں رہتے ہیں۔۔۔ اور یہ اس رند پاکبازی کی کرامت ہے کہ حلق سے اترتے ہی وہ ”شراب خانہ خراب“ نہیں رہ جاتی۔ شراب طہور ثابت ہوتی ہے۔“

15

سوال نمبر ۶۔ (الف) درج ذیل سے صرف تین اشعار کی تشریح کیجیے۔

۱۔ داغِ دل پر خیر گزری تو غنیمت جاوے
دشمنِ جاں ہی جو آنکھیں دیکھتی ہیں سوئے دوست

۲۔ حالِ دل نہیں معلوم ، لیکن اس قدر یعنی
ہم نے بارہا ڈھونڈھا ، تم نے بارہا پایا

۳۔ اے موجِ بلا ان کو بھی ذرا دو چار تھپیڑے ہلکے سے
کچھ لگ ابھی تک ساحل سے طوفاں کا نظارہ کرتے ہیں

۴۔ یہ آگ اور نہیں دل کی آگ ہے ناداں
چراغ ہو کہ نہ ہو جل بجھیں گے پروانے

۵۔ میں وہ صاف ہی نہ کہہ دوں جو ہے فرق مجھ میں تجھ میں
ترا درد دردِ تنہا، مرا غم غمِ زمانہ

10

(ب) درج ذیل سے کسی ایک رباعی کی تشریح کیجیے۔

۱۔ شاعر ترے جس وقت صدا دیتے ہیں
سوئے ہوئے سپنوں کو جگا دیتے ہیں
آفاق کی مندر میں وہ نغمے ان کے
رہ رہ کے گھنٹیاں بجا دیتے ہیں

۲۔ الفاظ کے پردوں میں، کرواس کا یقین
لیتی ہے سانس نظم شاعری کی زمیں
آہستہ گنگناؤ ، میرے اشعار
ڈرے نہ مرے خواب کچل جائیں کہیں

۳۔ اسباب جہاں سے دل کو بہلائیں ہم
اس طرح کا دل بھلا کہاں پائیں ہم
خلوت میں بھی ہیف دل کو ایذا ہے وہی
اب اپنے سے بھاگ کر کہاں جائیں ہم

☆☆☆

N.B. : (1) Attempt any five questions.
(2) All questions carry equal marks.

1. Define Psychology. Describe in detail modern perspectives of Psychology. 20
2. Explain the structure and functions of neuron. 20
3. Describe the different stages of sleep and write a note on nightmares. 20
4. Write short notes on any four of the following :- 20
  - (a) Techniques to make punishment effective
  - (b) Classical conditioning and operant conditioning
  - (c) Insight learning
  - (d) Latent learning
  - (e) Observational learning
  - (f) Behavior modification.
5. (a) Describe in detail various types of memory. 10
(b) Write a detailed note on forgetting. 10
6. Define thinking. Discuss in detail mental imagery, concepts and prototypes. 20
7. Write short notes on any four of the following :- 20
  - (a) Characteristics of motivation
  - (b) Extrinsic and intrinsic motivation
  - (c) Instinct theory of motivation
  - (d) Maslow's hierarchy of needs
  - (e) Hunger as motive
  - (f) Purposes and uses of emotions.
8. (a) Define stress. What are the causes of stress ? 10
(b) Briefly discuss the classification of stressors and reactions to stress. 10
9. Discuss various trait theories of personality. 20
10. Why do Psychologists use statistics ? Write in detail about frequency distribution and frequency polygon. 20

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) सर्व प्रश्नांस समान गुण आहेत.

१. मानसशास्त्राची व्याख्या द्या. मानसशास्त्राच्या आधुनिक दृष्टीकोनाची विस्तृत चर्चा करा. २०
२. मज्जापेशीच्या रचनेचे आणि कार्याचे वर्णन करा. २०
३. निद्रेच्या विविध अवस्थांचे वर्णन करा आणि भययुक्त स्वप्न यावर टिप लिहा. २०
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार वर थोडक्यात टिपा लिहा :- २०
- (अ) परिणामकारक शिक्षेचे (Punishment) तंत्र
- (ब) अभिजात अभिसंधान आणि साधक अभिसंधान यातील भेद
- (क) मर्मदृष्टीद्वारा अध्ययन
- (ड) अप्रत्यक्ष अध्ययन (Latent Learning)
- (इ) निरीक्षणात्मक अध्ययन
- (फ) वर्तन सुधारणा.
५. (अ) स्मृतीच्या विविध प्रकारांचे विस्तृत वर्णन करा. १०
- (ब) विस्मरणावर विस्तृत टिपा लिहा. १०
६. विचार या संकल्पनेची व्याख्या द्या. प्रतिमा, संकल्पना आणि नमुना (Prototype) यावर विस्तृत टिपा लिहा. २०
७. खालीलपैकी कोणत्याही चार वर थोडक्यात टिपा लिहा :- २०
- (अ) प्रेरणेची वैशिष्ट्ये
- (ब) आंतरिक आणि बाह्य प्रेरणा
- (क) सहज-प्रवृत्ती सिध्दांत
- (ड) मॅस्लोची गरजानुरूप उपपत्ती
- (इ) भूक एक प्रेरणा
- (फ) भावनेचे उद्देश आणि उपयोग. १०
८. (अ) तणावाची व्याख्या द्या. तणावाची कारणे स्पष्ट करा. १०
- (ब) तणावाच्या वर्गीकरण आणि प्रतिक्रियांची थोडक्यात चर्चा करा. २०
९. व्यक्तिमत्त्वाच्या विविध गुणतत्व सिध्दांताची चर्चा करा. २०
१०. मानसशास्त्रज्ञ संख्याशास्त्राचा वापर का करतात ? वारंवारता वितरण आणि वारंवारता बहुभूजा यावर विस्तृत टिपा लिहा.

Con. 178-18. Economics - (Paper - I)

MH-6944

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) Question Nos. 1 and 6 are compulsory.
 (2) Attempt any two questions from the remaining questions from each.
 (3) Figures to the right indicates full marks.

Section I

1. (a) Explain the following concepts : (any four)
(i) Equilibrium	(ii) Elasticity of Demand	8
(iii) Positive Economics	(iv) Price effect	
(v) Fixed cost	(vi) Economies of scale.	
- (b) Distinguish between : (any two)
(i) Micro Economics and Macro Economics.	6
(ii) Income elasticity and cross elasticity of demand.	
(iii) Money cost and Real cost.	
2. (a) Explain the nature and scope of micro economics.
 (b) Discuss the different basic tools in economics. 9
3. (a) Describe the law of Equi-marginal Utility.
 (b) What are the properties of Indifference curve ? 9
4. (a) Explain briefly the law of returns to scale.
 (b) Draw the various short-run cost curves with the help of diagram. 9
5. Write notes on any two of the following : 9
(a) Ceteris Paribus assumption	18
(b) Consumer's surplus	
(c) Producer's equilibrium	
(d) Learning curve.	

Section II

6. (a) Explain the following concepts : (any four)
(i) Industry	(ii) Monopoly	8
(iii) Selling cost	(iv) Dumping	
(v) Total Revenue	(vi) Multi Product Pricing.	
- (b) Distinguish between (Any two) :
(i) Normal Profit and Excess Profit	8
(ii) Average revenue and Marginal revenue	
(iii) Full cost and Marginal Cost Pricing.	

[TURN OVER

Con. 178-MH-6944-18.

2

7. (a) Explain fully the concept of Break-even analysis. 9
(b) Explain the conditions for profit maximisation of a firm under Monopoly. 9
8. (a) Write the meaning and properties of oligopoly. 9
(b) What are the various characteristics of Monopolistic Competitive Market. 9
9. (a) Describe Bain's Model of Limit Pricing. 9
(b) Discuss the meaning and importance of capital budgetting. 9
10. Write notes on any two of the following : 18
(a) Relationship between TR, AR and MR under perfect competition.
(b) Short-run equilibrium under monopolistic competition
(c) Features of Monopoly
(d) Net Present Value Method.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) प्रश्न क्रमांक १ व ६ अनिवार्य आहेत.
(२) अनिवार्य प्रश्नांपैकी प्रत्येक विभागातून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
(३) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

विभाग १

१. (अ) खालील संकल्पना स्पष्ट करा. (कोणत्याही चार) ८
(१) समतोल (२) मागणीची लवचिकता
(३) वस्तुस्थिती निदर्शक अर्थशास्त्र (४) किंमत परिणाम
(५) स्थिर खर्च (६) अंतर्गत बचती.
- (ब) भेद स्पष्ट करा. (कोणत्याही दोन) ८
(१) सूक्ष्म अर्थशास्त्र आणि समग्र अर्थशास्त्र.
(२) उत्पन्न लवचिकता आणि मागणीची छेदक लवचिकता
(३) मुद्रा खर्च आणि वास्तविक खर्च.
२. (अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्राचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा. ९
(ब) अर्थशास्त्राच्या विविध मूलभूत साधनांची चर्चा करा. ९
३. (अ) समसिमांत उपयोगिता सिद्धांताचे वर्णन करा. ९
(ब) समवृत्ती वक्राची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ? ९

Con. 178-MH-6944-18.

3

४. (अ) परिमाण प्रत्यय नियम थोडक्यात स्पष्ट करा. ९
(ब) आकृतीच्या सहाय्याने विविध अल्पकालीन खर्च वक्राची चर्चा करा. ९
५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा : १८
(अ) इतर परिस्थिती कायम गृहितक
(ब) उपभोक्त्याचे संतोषाधिक्य
(क) उत्पादकाचा समतोल
(ड) लनींग वक्र.

विभाग २

६. (अ) खालील संकल्पना स्पष्ट करा. (कोणत्याही चार) ८
(१) उद्योग (२) मक्तेदारी
(३) विक्री खर्च (४) अवपुंजन
(५) एकूण प्राप्ती (६) बहुविध किंमत पध्दती.
(ब) भेद स्पष्ट करा. (कोणतेही दोन) ८
(१) सर्वसाधारण नफा आणि अवाजवी नफा
(२) सरासरी प्राप्ती आणि सीमांत प्राप्ती
(३) पूर्ण खर्च व सीमांत खर्च पध्दती.
७. (अ) समखर्च-प्राप्ती बिंदू विश्लेषण संकल्पना स्पष्ट करा. ९
(ब) मक्तेदारीतील महत्तम नफ्यासाठीच्या अटी स्पष्ट करा. ९
८. (अ) अल्पाधिकाराचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये लिहा. ९
(ब) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील विविध वैशिष्ट्ये कोणती ? ९
९. (अ) बेनचे मर्यादा किंमत प्रतीमानाचे वर्णन करा. ९
(ब) भांडवली अंदाजपत्रकाच्या अर्थ व महत्त्वाचे वर्णन करा. ९
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा : १८
(अ) एकूण प्राप्ती, सरासरी प्राप्ती व सिमांत प्राप्ती यातील संबंध
(ब) मक्तेदारी युक्त स्पर्धा बाजारातील अल्पकालीन समतोल
(क) एकाधिकाराची वैशिष्ट्ये
(ड) निव्वळ वास्तव पध्दती (NPV).

*****

Con. 211-18.

History - (Paper - I)

MH-6398

(3 Hours)

[Total Marks : 100

N.B. : (1) Attempt any five questions.
(2) All questions carry equal marks.

1. Trace the Historical Background of Mumbai on the Eve. of 1848.
2. Explain the importance of Mumbai as a Port City.
3. Evaluate the role of Prarthana Samaj and Satyashodhak Samaj in the socio-religious reform movement in Maharashtra.
4. Describe the origin and growth of National Movement in Maharashtra with reference to the foundation in I.N.C. in 1885.
5. Comment on any two of the following :
  - (a) Socio-Economic conditions of Maharashtra on the eve of 1848.
  - (b) Modes of Transportations in Mumbai.
  - (c) Indian Social Conference
  - (d) Mahatma Gandhi's Doctrine of Satyagraha.
6. Assess the Role of N. M. Lokhande in the Labour Movement of Maharashtra.
7. Discuss the contribution of Dr. B. R. Ambedkar in the upliftment of the downtrodden in Maharashtra.
8. Write a Critic on Sanyukta Maharashtra Movement.
9. Review the progress of Education and Press in Maharashtra.
10. Write short notes on any two of the following :
  - (a) Bombay Stock Exchange
  - (b) Mahatma Jyotirao Phule and Peasants Movement
  - (c) Swami Ramanand Teerth and Hyderabad Mukti Sangram
  - (d) Development in Cinema.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास) (एकूण गुण : १००)

सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहे.

१. १८४८ च्या सुरूवातीला मुंबईच्या ऐतिहासिक पार्श्वभूमीचा मागोवा घ्या.
२. मुंबई बंदराचे महत्त्व स्पष्ट करा.
३. महाराष्ट्रातील सामाजिक-धार्मिक सुधारणा चळवळीमध्ये प्रार्थनासमाज आणि सत्यशोधक समाजाच्या भूमिकेचे विश्लेषण करा.
४. १८८५ मध्ये स्थापन झालेल्या भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या विशेष संदर्भान्वये महाराष्ट्रातील राष्ट्रीय चळवळीच्या उदय आणि विकासाचे वर्णन करा.
५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर भाष्य करा :
  - (अ) १८४८ पर्यंतची महाराष्ट्रातील सामाजिक-आर्थिक परीस्थिती.
  - (ब) मुंबईतील वाहतुक व्यवस्था
  - (क) भारतीय सामाजिक परिषद
  - (ड) महात्मा गांधीचे सत्याग्रहाचे तत्वज्ञान.
६. महाराष्ट्रातील कामगार चळवळीत ना. म. लोखंडे यांच्या भूमिकेचे मुल्यांकन करा.
७. महाराष्ट्रातील तळागाळातील घटकांच्या उन्नतीमधील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या योगदानाची चर्चा करा.
८. संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीची चिकित्सा करा.
९. महाराष्ट्रातील शिक्षण आणि वृत्तपत्रांच्या विकासाचा आढावा घ्या.
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर भाष्य करा :
  - (अ) मुंबई शेअर बाजार
  - (ब) महात्मा ज्योतीबा फुले आणि शेतकऱ्यांची चळवळ
  - (क) स्वामी रामानंदतीर्थ आणि हैद्राबाद मुक्ती संग्राम
  - (ड) चित्रपटांचा विकास.

*****

Con. 63-18.

Sociology - (Paper-I)

MH-6439

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) Attempt any five questions.
(2) All questions carry equal marks. (20 marks each)
(3) Marathi medium student should compulsory the English question paper.

1. Define Sociology. Write information about the sociological perspective. 20
2. Explain the factors of culture and analyse the ethnocentrism and xenocentrism culture. 20
3. Write essay on Society Evolution. 20
4. Explain definition & meaning of social group and its classification & criteria. 20
5. What is social stratification ? Explain the characteristics of Social Stratification. 20
6. Explain the nature of religion and the foundation of religion. 20
7. Define Social Institution. Explain it's significance. 20
8. What is Socialization ? Explain the role of various agencies in the process of Socialization. 20
9. Discuss various causes which lead to Social Change. 20
10. Write short notes on the following (any two) :— 20
  - (a) Stages of Economic Life
  - (b) Gender Socialization
  - (c) Resistance to Change
  - (d) In group and Out group
  - (e) Significance of Sociology
  - (f) Characteristics of Culture.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत (प्रत्येकी २० गुण)

(३) मराठीतून उत्तरे लिहिणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका अवश्य पाहावी.

१. समाजशास्त्राची व्याख्या सांगून समाजशास्त्रीय दृष्टिकोनांवर माहिती लिहा. २०
२. संस्कृतीचे घटक स्पष्ट करून 'स्व'-समूह श्रेष्ठतावाद व पर-समूह श्रेष्ठतावाद यांचे विश्लेषण करा. २०
३. समाजाच्या उत्क्रांतीवर निबंध तयार करा. २०
४. सामाजिक समूहाची व्याख्या व अर्थ स्पष्ट करून सामाजिक समूहाच्या वर्गीकरणाचे निकष सांगा. २०
५. सामाजिक स्तरीकरण म्हणजे काय ? आणि सामाजिक स्तरीकरणाची वैशिष्ट्ये विशद करा. २०
६. धर्माचे स्वरूप स्पष्ट करून धर्माची पायाउभारणी कशी झाली ते नमूद करा. २०
७. सामाजिक संस्थांची व्याख्या देऊन सामाजिक संस्थेचे महत्त्व विशद करा. २०
८. सामाजिकीकरण म्हणजे काय ? सामाजिकरणाच्या विविध साधनांची चर्चा करा. २०
९. सामाजिक परिवर्तनास कारणीभूत ठरविणाऱ्या विविध कारणांची चर्चा करा. २०
१०. कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :- २०
  - (अ) आर्थिक जीवनाच्या अवस्था
  - (ब) लिंग-भूमिकेचे सामाजिकरण
  - (क) सामाजिक बदलाला विरोध करणारे घटक
  - (ड) अंतःसमूह व बहिःसमूह
  - (इ) समाजशास्त्राचे महत्त्व
  - (फ) संस्कृतीची वैशिष्ट्ये.

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) Attempt any five questions, Selecting two from each section.
(2) Answer book to both the sections should be tied together.
(3) All questions carry equal marks. (20 marks each)

Section I

1. Define Political Science and Discuss the important characteristics of Feminist Approach.
2. Define State. Discuss the important elements of State.
3. What is Power ? Discuss the important sources of Power.
4. Give the meaning of Law and explain the different sources of Law.
5. Write notes on any two of the following :—
  - (a) Empirical Approach
  - (b) Legitimacy
  - (c) Sovereignty
  - (d) Nationalism.

Section II

6. Explain the concept of Liberty and types of Liberty.
7. What do you mean by Rights ? Discuss the important characteristics of Rights.
8. Write an essay on Democracy in India.
9. Discuss the important features of Gandhian Ideology.
10. Write notes on any two of the following :—
  - (a) Political Rights
  - (b) Types of Justice
  - (c) Equality
  - (d) Communism.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) प्रत्येक विभागातून किमान दोन याप्रकारे एकूण पाच प्रश्न सोडवा.
(२) दोन्ही विभागांच्या उत्तरपत्रिका एकत्र बांधा.
(३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २०)

विभाग १

१. राज्यशास्त्राची व्याख्या द्या व ख्रिवादी दृष्टीकोणाची वैशिष्ट्ये नमूद करा.
२. राज्याची व्याख्या द्या. राज्याच्या महत्त्वाच्या घटकांची चर्चा करा.
३. सत्ता म्हणजे काय ? सत्तेचे महत्त्वाचे स्रोत द्या.
४. कायद्याचा अर्थ द्या व कायद्याचे विविध उगमस्थाने विशद करा.
५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :-
  - (अ) वास्तववादी दृष्टीकोन
  - (ब) अधिमान्यता
  - (क) सार्वभौमत्व
  - (ड) राष्ट्रवाद.

विभाग २

६. स्वातंत्र्याची संकल्पना स्पष्ट करून स्वातंत्र्याचे प्रकार सांगा.
७. हक्क म्हणजे काय ? हक्कांच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
८. भारतातील लोकशाहीवर निबंध लिहा.
९. गांधीवाद या विचारप्रणालीची महत्त्वाची वैशिष्ट्ये लिहा.
१०. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :-
  - (अ) राजकीय हक्क
  - (ब) न्यायाचे प्रकार
  - (क) समानता
  - (ड) साम्यवाद.

F.Y.B.A.

APRIL
2018

P4-Exam.-1st Half -2018-129

Con. 47-18.

Commerce - (Paper - I)

MH-6272

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) All questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate full marks.

Section I

1. Explain the following terms (any five) :-

10

(a) Mobile Banking	(f) Current Account
(b) ATM	(g) Health Insurance
(c) Fire Insurance	(h) Debit Card
(d) Chain Store	(i) Retailer
(e) Employment	(j) Social Objectives.

2. Answer any three of the following questions :-

30

- Define Mortgage. Explain its different types.
- Define Business. Explain features of business.
- Explain briefly different kinds of banks.
- What are the advantages of Life Insurance. Distinguish between Life Insurance and General Insurance.
- What is a cheque ? Explain the various types of Cheque.
- What are the economic objectives of business ? Explain

3. Write short notes (any two) :-

10

(a) Mail Transfer	(c) E-banking
(b) Functions of Wholesaler	(d) Types of Lien.

Section II

4. Explain the meaning of the following terms (any five) :-

10

(a) Auditor	(f) Quorum
(b) Motion	(g) Company Secretary
(c) Resolution	(h) Unlimited Liability
(d) Debentures	(i) Partnership
(e) Bond	(j) Board of Directors.

5. Answer any three of the following questions :-

30

- Explain the different types of Company Meetings.
- Discuss the different types of Partnership.
- Explain the meaning and importance of Memorandum of Association.
- Explain the types of Issue of Shares.
- Explain the duties of an Auditor.
- Distinguish between Owned Capital and Debt Capital.

6. Write short notes (any two) :-

10

(a) Minutes of Meeting	(c) Partnership deed
(b) Special Resolution	(d) Cooperative Society.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 (२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (३) इंग्रजी प्रश्न प्रमाण मानावेत.

विभाग १

१. खालीलपैकी कोणत्याही पाच संज्ञा थोडक्यात स्पष्ट करा :- १०
 (अ) मोबाइल बँकिंग (फ) चालू खाते
 (ब) ए.टी.म. (ग) आरोग्य विमा
 (क) अग्नि विमा (ह) डेबीट कार्ड
 (ड) साखळी दुकाने (य) किरकोळ व्यापारी
 (इ) नोकरी (र) सामाजिक उद्दिष्टे.
२. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :- ३०
 (अ) 'गहाण' व्याख्या लिहा. त्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
 (ब) उद्योगाची व्याख्या लिहा. उद्योगाची वैशिष्ट्ये विषद करा.
 (क) विविध प्रकारच्या बँकांची थोडक्यात माहिती द्या.
 (ड) आयुर्विमा फायदे कोणते आहेत ? आयुर्विमा आणि सर्वसाधारण विमा यामधील फरक सांगा.
 (इ) चेक म्हणजे काय ? विविध प्रकारच्या चेकचे वर्णन करा.
 (फ) व्यवसायाची आर्थिक उद्दिष्टे कोणती आहेत ?
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :- १०
 (अ) मेल ट्रान्सफर (क) इ-बँकिंग
 (ब) घाऊक व्यापाऱ्याची कार्ये (ड) ताबा हक्काचे प्रकार.

विभाग २

४. खालीलपैकी कोणत्याही पाच संज्ञा थोडक्यात स्पष्ट करा :- १०
 (अ) हिशेब तपासनीस (फ) गणसंख्या
 (ब) प्रस्ताव (ग) कंपनीचा चिटणीस
 (क) ठराव (ह) अमर्यादित देयता
 (ड) कर्जरोखे (य) भागीदारी
 (इ) बाँड (र) संचालक मंडळ
५. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :- ३०
 (अ) कंपनी सभांचे प्रकार कोणते आहेत ?
 (ब) भागीदारीच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
 (क) घटना पत्रकाचा अर्थ आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
 (ड) भाग विक्रीस काढण्याच्या विविध पद्धती लिहा.
 (इ) हिशेबतपासनीसाची कर्तव्ये विशद करा.
 (फ) मालकी भांडवल आणि कर्जरूपी भांडवल यामधील फरक लिहा.
६. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :- १०
 (अ) सभेचे इतिवृत्त (क) भागीदारी करार
 (ब) विशेष ठराव (ड) सहकारी संस्था.

- N.B. :** (1) Question No. 1 is compulsory.
(2) Attempt any four questions from Question No. 2 to 9.
(3) Answers supported with diagrams will be given extra credit.
(4) Figures to the right indicate full marks.
(5) Attach map suppliments to the main answer books.

1. Refer the map suppliment on Page No. 03 and 04. 20
2. Explain the nature and scope of Geography. 20
3. Explain the major types of faults and features associated with it. 20
4. Explain the landforms developed due to work of river. 20
5. (a) With the help of neat diagram explain the erosional landforms produced by underground water. 10
(b) Explain the landforms produced by the erosional action wind in arid region. 10
6. Explain the vartical and horizontal distribution of temparture on the earth. 20
7. Explain the different types of local winds observed on the earth. 20
8. Define 'Humidity' state the different types of humidity in detail. 20
9. (a) Explain the morphology of pacific ocean. 10
(b) Describe the ocean currents in Atlantic ocean. 10

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ अनिवार्य आहे.
 (२) प्रश्न क्र. २ ते ९ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
 (३) आकृत्यासहित उत्तरांना अधिक गुण मिळतील.
 (४) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (५) नकाशा पुरवणी मुख्य उत्तरपत्रिकेस जोडा.

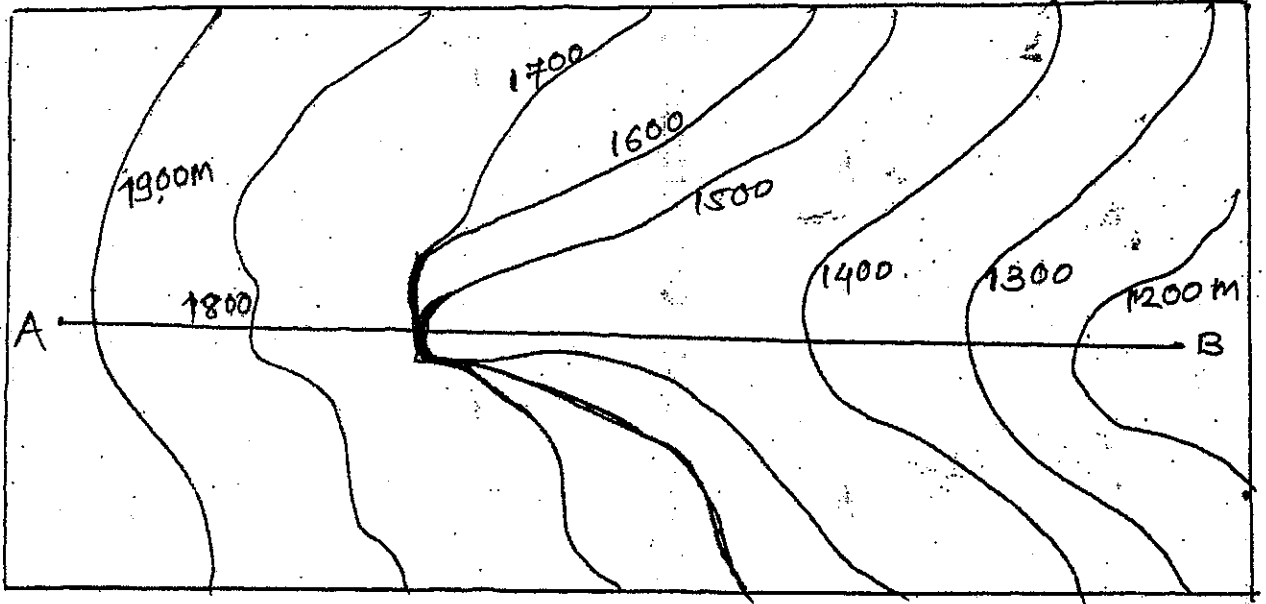
१. नकाशा पुरवणी पहा (पृष्ठ क्र. ३ व ४ पहा).	२०
२. भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.	२०
३. भ्रंशाचे प्रमुख प्रकार स्पष्ट करून त्यासंबंधीत भूरूपे विशद करा.	२०
४. नदीच्या कार्यामुळे विकसित होणारी भूरूपे स्पष्ट करा.	२०
५. (अ) सुबक आकृतीच्या सहाय्याने भूजलाच्या खनन कार्याने निर्माण होणारी भूरूपे स्पष्ट करा. (ब) ओसाड प्रदेशात वान्याच्या खनन कार्यामुळे निर्मित भूरूपे स्पष्ट करा.	१० १०
६. पृथ्वीवरील तापमानाचे उभे व आडवे वितरण स्पष्ट करा.	२०
७. स्थानिक वान्यांचे पृथ्वीवरील आढळणारे विविध प्रकार स्पष्ट करा.	२०
८. आर्द्रतेची संज्ञा स्पष्ट करून आर्द्रतेचे विविध प्रकार सांगा.	२०
९ (अ) पॅसिफिक महासागराची तळरचना स्पष्ट करा. (ब) अटलांटिक महासागरातील सागरी प्रवाहाचे वर्णन करा.	१० १०

N.B. : Attach map supplement to main answer book.
(हे पान मुख्य उत्तरपत्रिकेला जोडा.)

1. (a) Draw cross section along with the line A-B and identify the landform.
(अ) A-B रेषेवर छेद काढा व भूरूप ओळखा.

10

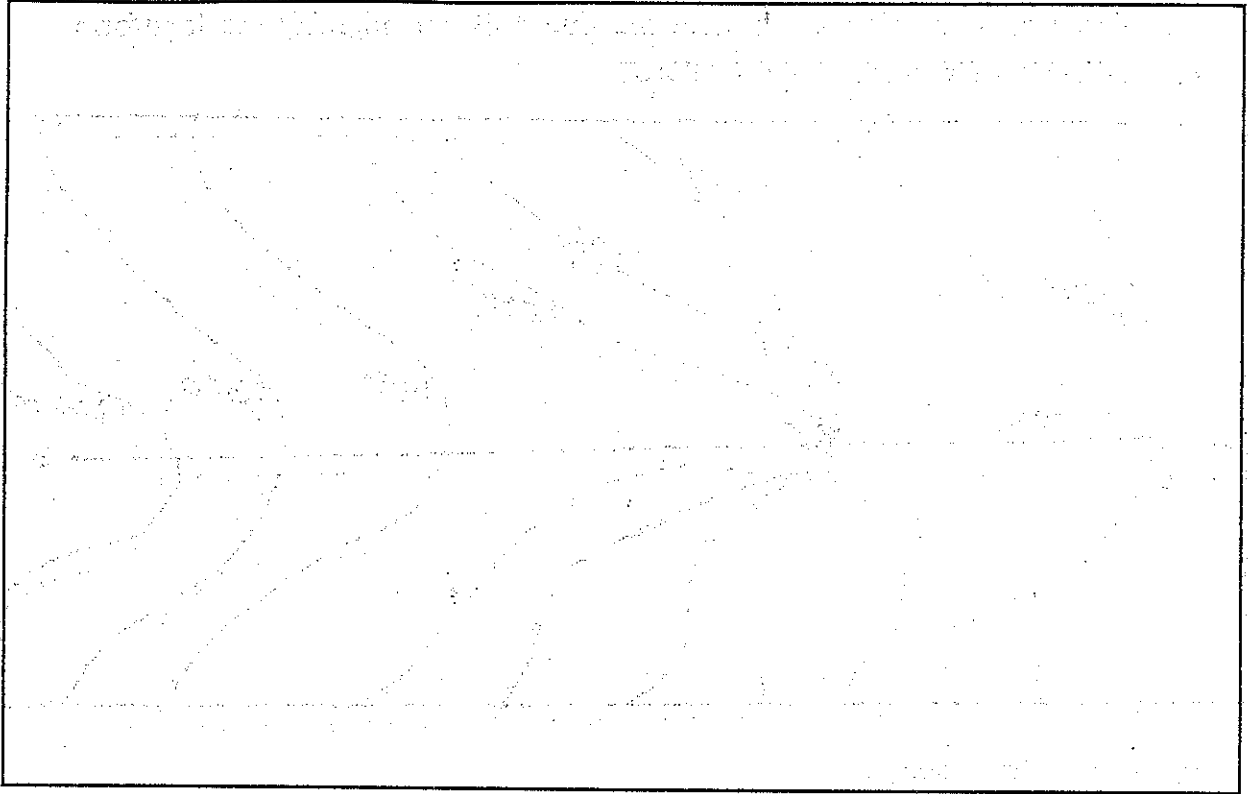

Space for cross-section
छेद काढण्यासाठी जागा.

[TURN OVER

(b) Draw a neat diagram of CUP Anemometer and explain its functions. 10

(ब) वायूवेगमापकाची आकृती काढा व कार्य स्पष्ट करा.

Explanation : स्पष्टीकरण

- N.B. :** (1) From **Section - I**, Attempt any two question from Question No. 1 to 4 and Question No. 5 is **compulsory**.
(2) From **Section - II**, Attempt any two question from Question No. 6 to 9 and Question No. 10 is **compulsory**.
(3) Figures to the right indicate **full marks**.

Section I

1. Explain Lawrence Kohlberg's theory of moral reasoning. 16
2. What is ethical objectivism ? State the arguments in favour of ethical objectivism. 16
3. Explain in detail Plato's cardinal virtues. 16
4. Critically examine the egoistic hedonism of the Charvaka. 16
5. Write notes on any two of the following :— 18
  - (a) Ethics as a Normative Science
  - (b) Rta and Rna
  - (c) Ethics and Bhagawad Gita
  - (d) Jain's ethics.

Section II

6. Explain in detail Ayn Rand's views on ethical egoism. 16
7. State and critically examine Kant's Categorical Imperative. 16
8. Explain and illustrate Sartre's existential ethics. 16
9. State and evaluate the Retributive theory of punishment. 16
10. Write notes on any two of the following :— 18
  - (a) Selfishness as a virtue
  - (b) Mill's Utilitarianism
  - (c) Reformatory theory of punishment
  - (d) Code of conduct for Businessman.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) विभाग १ मधील प्रश्न क्रमांक १ ते ४ मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्रमांक ५ सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (२) विभाग २ मधील प्रश्न क्रमांक ६ ते ९ मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा आणि प्रश्न क्रमांक १० सोडविणे अनिवार्य आहे.
- (३) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (४) आवश्यक वाटल्यास इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

विभाग १

१. नैतिक विचारप्रक्रियेसंबंधी लॉरेन्स कोहलबर्गची उपपत्ती स्पष्ट करा. १६
२. नैतिक निरपेक्षवादाची म्हणजे काय ? निरपेक्षवादाचे अनुकूल असणारे युक्तिवाद सांगा. १६
३. प्लेटोप्रणित मौलिक सदगुण सविस्तर स्पष्ट करा. १६
४. चार्वाकांच्या स्वार्थ सुखवादाचे चिकित्सक परीक्षण करा. १६
५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :- १८
- (अ) नीतिशास्त्र एक आदर्श शास्त्र
- (ब) ऋत आणि ऋण
- (क) भगवद्गीतेचे नीतिशास्त्र
- (ड) जैन नीतिशास्त्र.

विभाग २

६. नीतिशास्त्रीय स्वहितवादविषयी आयन रँडचे विचार सविस्तर स्पष्ट करा. १६
७. काँटचे निरूपाधिक आदेश सांगून त्याचे चिकित्सक परीक्षण करा. १६
८. सार्त्रचे अस्तित्ववादी नीतिशास्त्र सोदाहरण स्पष्ट करा. १६
९. शिक्षेविषयी प्रतिशोध उपपत्ती सांगून तिचे मूल्यमापन करा. १६
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :- १८
- (अ) स्वहित साधणे एक सदगुण
- (ब) मिल्लचा उपयुक्ततावाद
- (क) शिक्षेची सुधारणावादी उपपत्ती
- (ड) व्यापार वा धंद्याची आचारसंहिता.

Con. 86-18.

Commerce - (Paper - I)

MH-6712

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) Attempt any five questions.
(2) All questions Carry equal marks.
(3) Answer of the two Sections should be written in the same answer-books.

Section I

1. Define the concept of rural development and state the importance of rural development.
OR
Explain the concept of rural society and state the features of rural society.
2. Explain the types of family and state the various functions of family in rural area.
OR
Explain the concept of agriculture and state the role of agriculture in rural development.
3. State the various types of agricultural labours and explain their problems.
OR
Explain the importance of agricultural allied activities in rural development.

Section II

4. Discuss the structure and functions of Panchayat Raj in Maharashtra.
OR
Explain the structure and functions of revenue administration.
5. Explain the concept of social change and state the various factors of Social Change.
OR
Discuss the impact of Liberalization, Privatization and Globalization on rural society.
6. Write short notes on any two of the following :
  - (a) Importance of Transport and Communication
  - (b) Importance of Infrastructure
  - (c) Types of agricultural finance
  - (d) Educational Problems in rural area.

[TURN OVER

Con. 86-MH-6712-18.

2

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.

विभाग १

१. ग्रामीण विकासाची व्याख्या स्पष्ट करून ग्रामीण विकासाचे महत्त्व सांगा.
किंवा
ग्रामीण समाजाची संकल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण समाजाची वैशिष्ट्ये सांगा.
२. कुटुंबाचे प्रकार सांगून ग्रामीण भागातील कुटुंबांची विविध कार्ये स्पष्ट करा.
किंवा
शेतीची संकल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण विकासात शेतीची भूमिका सांगा.
३. शेतमजुरांचे विविध प्रकार सांगून शेतमजुरांच्या समस्या स्पष्ट करा.
किंवा
ग्रामीण विकासात शेतीच्या जोड व्यवसायाचे महत्त्व सांगा.

विभाग २

४. महाराष्ट्रातील पंचायतराज्याची रचना आणि कार्ये यांची चर्चा करा.
किंवा
महसूल प्रशासनाची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
५. सामाजिक परिवर्तनाची संकल्पना स्पष्ट करून सामाजिक परिवर्तनाचे विविध घटक सांगा.
किंवा
उदारीकरण, खाजगीकरण आणि जागतिकीकरण या संकल्पना स्पष्ट करून त्यांचे ग्रामीण समुदायावरील परिणाम स्पष्ट करा.
६. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :
(अ) बाहूतक आणि दळणवळण व्यवस्थेचे महत्त्व
(ब) संरचनात्मक सुविधांचे महत्त्व
(क) कृषी वित्तपुरवठ्याचे प्रकार
(ड) ग्रामीण भागातील शैक्षणिक समस्या.

*****

(3 Hours)

[Total Marks : 100

N.B. : (1) Attempt any five questions.

(2) All questions Carry equal marks.

(3) Answer of the two Sections should be written in the same answer-books.

Section I

1. Define the concept of rural development and state the importance of rural development.

OR

Explain the concept of rural society and state the features of rural society.

2. Explain the types of family and state the various functions of family in rural area.

OR

Explain the concept of agriculture and state the role of agriculture in rural development.

3. State the various types of agricultural labours and explain their problems.

OR

Explain the importance of agricultural allied activities in rural development.

Section II

4. Discuss the structure and functions of Panchayat Raj in Maharashtra.

OR

Explain the structure and functions of revenue administration.

5. Explain the concept of social change and state the various factors of Social Change.

OR

Discuss the impact of Liberalization, Privatization and Globalization on rural society.

6. Write short notes on any two of the following :

(a) Importance of Transport and Communication

(b) Importance of Infrastructure

(c) Types of agricultural finance

(d) Educational Problems in rural area.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.

विभाग १

१. ग्रामीण विकासाची व्याख्या स्पष्ट करून ग्रामीण विकासाचे महत्त्व सांगा.
किंवा
ग्रामीण समाजाची संकल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण समाजाची वैशिष्ट्ये सांगा.
२. कुटुंबाचे प्रकार सांगून ग्रामीण भागातील कुटुंबांची विविध कार्ये स्पष्ट करा.
किंवा
शेतीची संकल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण विकासात शेतीची भूमिका सांगा.
३. शेतमजुरांचे विविध प्रकार सांगून शेतमजुरांच्या समस्या स्पष्ट करा.
किंवा
ग्रामीण विकासात शेतीच्या जोड व्यवसायाचे महत्त्व सांगा.

विभाग २

४. महाराष्ट्रातील पंचायतराज्याची रचना आणि कार्ये यांची चर्चा करा.
किंवा
महसूल प्रशासनाची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
५. सामाजिक परिवर्तनाची संकल्पना स्पष्ट करून सामाजिक परिवर्तनाचे विविध घटक सांगा.
किंवा
उदारीकरण, खाजगीकरण आणि जागतिकीकरण या संकल्पना स्पष्ट करून त्यांचे ग्रामीण समुदायावरील परिणाम स्पष्ट करा.
६. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :
(अ) वाहतूक आणि दळणवळण व्यवस्थेचे महत्त्व
(ब) संरचनात्मक सुविधांचे महत्त्व
(क) कृषी वित्तपुरवठ्याचे प्रकार
(ड) ग्रामीण भागातील शैक्षणिक समस्या.

*****

Con. 66-18.

Education - (Paper - I)

MH-6277

(3 Hours)

[Total Marks : 100

N.B. : (1) Attempt any five questions.

(2) All questions Carries 20 marks and all sub-questions carry 10 marks.

1. (a) What is Education ? Explain the various components of Education. 10
(b) Explain the role of Education in National Development. 10
2. (a) Discuss the role of N.C.T.E. in Teacher Education. 10
(b) Explain the role of U.G.C.in Higher Education. 10
3. (a) Explain the role of Education for Economic Development. 10
(b) Discuss the role of Education for Social Development. 10
4. (a) Explain the contribution of Maharshi Karve for women Education. 10
(b) Describe the contribution of Pandita Ramabai for women Education. 10
5. (a) Discuss the contribution of Dr.B.R. Ambedkar in Education. 10
(b) Explain the function of UNESCO. 10
6. (a) Explain the meaning and goal of the Sarvashiksha Abhiyan. 10
(b) Discuss the concept and objectives of Navodaya Vidyalaya. 10
7. (a) Discuss the meaning and features of non-formal Education. 10
(b) Explain the relation of Education with various discipline. 10
8. (a) Describe the main barriers of national integration. 10
(b) Explain the role of S.N.D.T. in Women's Education. 10
9. (a) Discuss the functions of the School. 10
(b) Explain the role of NCERT in Secondary and higher Secondary Education. 10
- 10 Write short notes on any two of the following : 20
  - (a) Importance of the Curriculum.
  - (b) Krishnamurti's views on education.
  - (c) National institute of open schooling.
  - (d) Functions of SCERT.

[TURN OVER

Con. 66-MH-6277-18.

2

(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) प्रत्येक प्रश्नास २० गुण आहेत व प्रत्येक उपप्रश्नास १० गुण आहेत.

१. (अ) शिक्षण म्हणजे काय ? शिक्षणाचे विविध घटक स्पष्ट करा. १०
(ब) राष्ट्र विकासातील शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा. १०
२. (अ) उच्च शिक्षणातील विद्यापीठ अनुदान आयोगाची (U.G.C.) भूमिका स्पष्ट करा. १०
(ब) शिक्षक-शिक्षणातील राष्ट्रीय शिक्षक-शिक्षण परिषदेची (NCTE) भूमिका स्पष्ट करा. १०
३. (अ) आर्थिक विकासासाठी शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा. १०
(ब) सामाजिक विकासासाठी शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा. १०
४. (अ) स्त्रियांच्या शिक्षणासाठी महर्षी कर्वे यांचे योगदान स्पष्ट करा. १०
(ब) स्त्रियांच्या शिक्षणासाठी पंडिता रमाबाई यांचे योगदान स्पष्ट करा. १०
५. (अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शिक्षण क्षेत्रामधील योगदान स्पष्ट करा. १०
(ब) युनेस्कोची (UNESCO) कार्ये स्पष्ट करा. १०
६. (अ) सर्व शिक्षण अभियानाचा अर्थ आणि ध्येय स्पष्ट करा. १०
(ब) नवोदय विद्यालयाची संकल्पना आणि उद्दिष्टांची चर्चा करा. १०
७. (अ) न-औपचारिक शिक्षणाचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये विषद करा. १०
(ब) शिक्षणाचे त्याच्या विविध ज्ञान शाखेशी संबंध स्पष्ट करा. १०
८. (अ) राष्ट्रीय एकात्मतेमधील मुख्य अडथळांची व्याख्या करा. १०
(ब) स्त्रियांच्या शिक्षणासाठी एस.एन.जी.टी. ची भूमिका स्पष्ट करा. १०
९. (अ) शाळेच्या कार्याची चर्चा करा. १०
(ब) माध्यमिक आणि उच्चमाध्यमिक शिक्षणातील एन.सी.ई.आर.टी. ची भूमिका स्पष्ट करा. १०
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा : २०
(अ) अभ्यासक्रमाचे महत्त्व
(ब) कृष्णमुर्तीचा शैक्षणिक दृष्टिकोन
(क) राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय संस्थान
(ड) एस.सी.ई.आर.टी. ची कार्ये.

*****

45

- सूचना : (१) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(२) अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्या.

१. सुखात्मिका आणि शोकात्मिका या नाट्यप्रकाराची चर्चा करा. २०
किंवा
'प्रेमा तुझा रंग कसा' या नाटकातील प्रमुख व्यक्तिरेखातील भावानुबंध कसा अभिव्यक्त झाला आहे, हेच त्यांचा जीवनप्रवास आहे', या विधानाची चर्चा करा.
किंवा
'नटसम्राट' या नाटकातून लेखकाने कोणता विचार अधोरेखित केला आहे, ते साधार लिहा. २०
३. 'डोह' या लेखसंग्रहाच्या आधारे श्रीनिवास कुलकर्णी यांच्या लेखनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
'डोह' या ललित लेखसंग्रहातून निसर्गाचे चित्रण कसे रेखाटले आहे, ते स्पष्ट करा. २०
४. स्त्री-मनाच्या वेदनांचे चित्रण 'मृदगंध' या ललित लेखसंग्रहातून कसे व्यक्त झाले आहेत. यांचे सविस्तर वर्णन करा.
किंवा २०
इंदिरा संतांच्या 'मृदगंध' लेखसंग्रहातील कोणत्याही दोन लेखांचे विश्लेषण करा.
५. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील प्रत्येकी एक टीप लिहा :-
अ) गट १. 'प्रेमा तुझा रंग कसा' मधील सुशीलचे प्रेम २०
२. 'प्रेमा तुझा रंग कसा' मधील बल्लाळ गुप्ते
ब) गट १. 'नटसम्राट' नाटकातील-कवितांचे स्थान
२. कावेरी - एक व्यक्तिरेखा
क) गट १. 'हा चौघडा झणाने' - लेखाचा मतितार्थ
२. जुन्या जन्मीची माणसे-लेखाची वैशिष्ट्ये
ड) गट १. 'ओवी मी ग गाते' ओवी काव्यप्रकार
२. 'घर कौलारू' मधील आठवणी.

सूचना : (१) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

(२) उत्तरपुस्तिका में प्रश्नक्रमांक/उपप्रश्नक्रमांक संख्या अवश्य लिखिए ।

प्र.१. निम्नलिखित अवतरणों की सन्दर्भ-सहित व्याख्या कीजिए :-

२७

(अ) "पश्चताप के कड़वे फल कभी-कभी सभी को चखने पड़ते हैं, लेकिन और लोग बुराईयों पर पछताते हैं, दारोगा कृष्ण चन्द्र अपनी भलाइयों पर पछता रहे थे ।"

अथवा

"आदर या प्रेम विहीन महिला महलों में भी सुख से नहीं रह सकती, पर मैं अज्ञान, अविद्या के अन्धकार में पड़ा हुआ था ।"

(ब) "कैसा बुरा रिवाज है कि जिसे जीते जी तन ढकने को चीथड़ा भी न मिले उसे मरने पर नया कफन चाहिए ।"

अथवा

"तुम्हें किस बात की कमी है अमर की माँ-घर में बहू है, लड़के-बच्चे हैं, सिर्फ रूपये से ही आदमी आमिर नहीं होता ।"

(क) "सोने का देश है यह बंगाल । कलकत्ता में सोना ही सोना है । इसलिए भूख है, इंधन है, धुआं है, आन्दोलन है ।"

अथवा

"दुःख और सुख तो मन के विकल्प हैं । सुखी वह है जिसका मन वश में है।"

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए :-

३०

(त) 'सेवासदन' उपन्यास की सुमन की चारित्रिक विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए ।

अथवा

'सेवासदन' उपन्यास के सदन सिंह का चरित्र चित्रण कीजिए ।

(थ) 'वापसी' कहानी में व्यक्त विचारों को स्पष्ट कीजिए ।

अथवा

'गर्मियों के दिन' कहानी के आज के बाजारवाद का चित्रण कीजिए ।

(द) 'माँ भारती' निबंध का आशय स्पष्ट कीजिए ।

अथवा

'गौरा गाय' रेखाचित्र में मानवीय संवेदनाओं का चित्रण किस प्रकार हुआ है ? सोदाहरण स्पष्ट कीजिए ।

[TURN OVER

- प्र.३ निम्नलिखित में से किसी एक की सन्दर्भ-सहित व्याख्या कीजिए :-
- (क) "दो घंटे उसने यह सोचने में काटे कि कहाँ जाऊ ? लज्जा, खेद घृणा, अपमान ने मिलकर उसके पैरों में बड़ी-सी दल दी ।"
- (ख) "फिर भी उसे यह तसकीन तो थी ही कि अगर वह फटेहाल हैं तो कम से कम उसे किसानों की-सी-जी-तोड़ मेहनत तो नहीं करनी पड़ती ।"
- (ग) "गा" जो कालिदास के काम आया हो, उसे ज्यादा इज्जत मिलनी चाहिए । मिली कम है । पर इज्जत तो नसीब की बात है ।"
- प्र.४ निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए :-
- (ट) 'सेवासदन' उपन्यास के पद्म सिंह का चरित्र-चित्रण कीजिए ।
- (ठ) 'अपना-अपना भाग्य' कहानी का आशय समझाए ।
- (ड) 'डायरी से' पाठ के आधार पर डॉ. राजेंद्र प्रसाद के अनुभवों को स्पष्ट कीजिए ।
- प्र.५ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए :-
- (१) 'सेवासदन' उपन्यास की सुमन की माँ का नाम क्या था ?
- (२) 'सेवासदन' उपन्यास की शांता का विवाह किस से हुआ ?
- (३) 'सेवासदन' उपन्यास के पद्मसिंह की पत्नी का नाम क्या था ?
- (४) 'सेवासदन' उपन्यास के पद्मसिंह को विनय भरा पत्र किसने लिखा ?
- (५) 'कफन' कहानी में घीसू के बेटे का क्या नाम था ।
- (६) 'दोपहर का भोजन' कहानी किसकी है ?
- (७) उग्रजी अपनी माँ को क्या कहते हैं ?
- (८) गौरा के बछड़े का नाम क्या था ?
- (९) 'शनि: सबसे सुंदर गृह' किस विषय पर लिखा गया निबंध है ?
- (१०) चाँद की पुलिस लाइन में किनके मंदिर बनवाने का आदेश दिया गया ?
- प्र.६ निम्नलिखित विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए :-
- (प) 'सेवासदन' उपन्यास का शांता ।
अथवा
'सेवासदन' उपन्यास की भोली ।
- (फ) 'उमस' कहानी का आशय ।
अथवा
'अपराध' कहानी का उद्देश्य ।
- (ब) 'शनि: सबसे सुन्दर गृह' पाठ का आशय ।
अथवा
'इन्स्पेक्टर मातादीन चाँद पर' के इन्स्पेक्टर मातादीन ।

- N.B. :** (1) All questions carry equal marks.
(2) Figures to the right indicate full marks.

1. Write short notes on any four of the following : 20
- (a) Dramatic Monologue
  - (b) Picaresque novels
  - (c) Chorus
  - (d) Stream of consciousness novels
  - (e) Ballad
  - (f) Sonnets.
2. (a) "The call of the wild" by Jack London represents human-dog relationship. Illustrate. 20
OR
- (b) Discuss the role and characters of 'Natraj' and 'Vasu' as they have been presented in the novel, "The Man Eater of Malgudi".
OR
- (c) Write notes on any two of the following :
- (i) Character of Buck
  - (ii) Character of Natraj
  - (iii) Justification of the title "The Call of the Wild"
  - (iv) Rangi, the temple dancer.
3. (a) Comment on the major themes in Oscar Wildes' "The Importance of Being Earnest". 20
OR
- (b) Evaluate King Oedipus as a tragic hero in Sophocles's "Oedipus Rex".
OR
- (c) Write short notes on any two of the following :
- (i) Role of chance in "Oedipus Rex"
  - (ii) Character of Jack Worthing
  - (iii) Lady Bracknell
  - (iv) Character of Jacasta.

[TURN OVER]

4. (a) Write a critical note on any one of the following : 10
- (i) Themes of the poem "On its Blindness"
  - (ii) The element of Dramatic monologue in Browning's "My Last Duchess"
  - (iii) "Lochinvar" by Walter Scott.
- (b) Attempt a note on any one of the following : 10
- (i) Characterization in Maugham's "Lumcheon"
  - (ii) Theme of "Happy Prince" by Oscar Wilde
  - (iii) Magical element in "A very old man with Enormous wings".
5. (a) Give a critical appreciation of any one of the following : 10
- (i) "Piping Down the Valleys wild"
  - (ii) "Ode to Nightingale"
  - (iii) "Soap"
- (b) Attempt any one of the following : 10
- (i) Walter Scott's "Lochinvar" as a ballad
  - (ii) Ezekiel's use of Indian variety of English in his poems
  - (iii) Element of nostalgia in the poem my "Last Duchess".

F.Y.B.A.

April
2018

Sanskrit Literature - (P-I)

Con. 77-18.

MH-6363

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) Figures to the right indicate full marks.
(2) Answers to the two sections should be written in the same answer book.

(Classical Sanskrit Literature : Drama & Poetry)

Section I / विभाग १

(Drama दूतवाक्यम्, कर्णभारम् — 50 Marks)

1. Translate and Annotate any one from Group A and any one from Group B :— 12
'अ' विभागातून कोणत्याही एकाचे आणि 'ब' विभागातून कोणत्याही एकाचे सटीप भाषान्तर करा :-

A/अ

- (i) अक्षान् क्षिपन् स कितवः प्रहसन् सगर्वं
ससंकोचयन्निव मुदं द्विषतां स्वकीर्त्या।
स्वैरासनो द्रुपदराजसुतां रुदन्तीं
काङ्क्षेण पश्यति लिखत्यभिखं नयज्ञः॥
- (ii) प्रहरति यदि युध्दे मारुतो भीमकर्मा
प्रहरति यदि साक्षात् पार्थरुपेण शक्रः।
परुषवचनदक्षः तद्वचोभिः न दास्ये
तृणमपि पितृभुक्ते वीर्यगुप्ते स्वराज्ये॥

B/ब

- (i) पूर्वं कुन्त्यां समुत्पन्नो राधेय इति विश्रुतः।
युधिष्ठिरादयास्तु मे यवीयांसस्तु पाण्डवाः॥
- (ii) अङ्गैः सहैव जनिता मम देहरक्षा
देवासुरैरपि न भेद्यमिदं सहस्रैः।
देयं तथापि कवचं सह कुण्डलाभ्यां
प्रीत्या मया भगवते रुचितं यदि स्यात्॥

[TURN OVER

2. Explain with reference to the context any one from Group A and any one from Group B :— 10

‘अ’ विभागातून कोणत्याही एकाचे आणि ‘ब’ विभागातून कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :-

A/अ

- (i) भो गोपालक, तृणान्तराभिभाष्यो भवान्।
(ii) किं किं कंसभृत्यः दामोदरः तव पुरुषोत्तमः।

B/ब

- (i) यत्रासौ अर्जुनः तत्रैव चोद्यतां मे रथः।
(ii) भो : कर्ण, महत्तरां भिक्षां याचे।

3. Write paragraph on any one from Group A and any one from Group B :— 16

‘अ’ विभागातून कोणत्याही एकाचे आणि ‘ब’ विभागातून कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :-

A/अ

- (i) ‘दूतवाक्यम्’ शीर्षक तथा मूलाधारः।
(ii) दुर्योधनस्य व्यक्तिचित्रम्।

B/ब

- (i) अस्त्रवृत्तान्तः।
(ii) ‘कर्णभारम्’ शीर्षकस्य औचित्यम्।

4. Write a critical appreciation of the play दूतवाक्यम्. 12
दूतवाक्यम् नाटकाचे रसग्रहण लिहा.

OR/अथवा

Evaluate ‘कर्णभारम्’ as a शोकान्तिका
शोकान्तिका म्हणून कर्णभाराचे मूल्यमापन करा.

Section II / विभाग २

(Poetry नीतिशतकम्, रघुवंशम् (Selected Portion) — 50 Marks)

5. Translate and Annotate any one from Group A and any one from Group B :— 12

'अ' विभागातून कोणत्याही एकाचे आणि 'ब' विभागातून कोणत्याही एकाचे सटीप भाषान्तर करा :-

A/अ

- (i) लभेत सिकतासु तैलमपि यत्नतः पीडयन्
पिबेच्च मृगतृष्णिकासु सलिलं पिपासार्दितः।
कदाचिदपि पर्यटञ्छशविषाणमासादयेत्
न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत्॥
- (ii) सत्यानृता च परुषा प्रियवादिनी च
हिंसा दयालुरपि चार्थपरा वदान्या।
नित्यव्यया प्रचुरनित्यधनागमा च
वाराङ्गनेव नृपनीतिरनेकरुपा॥

B/ब

- (i) सर्वातिरिक्तसारेण सर्वतेजोभिभाविना।
स्थितः सर्वोन्नतेनोर्वी क्रान्ता मेरुरिवात्मना॥
आकारसदृशः प्रज्ञा, प्रज्ञया सदृशागमः।
आगमैः सदृशारम्भ आरम्भसदृशोदयः॥
- (ii) रघूणामान्वयं वक्ष्ये तनुवाग्विभवोऽपि सन्।
तद्गुणैः कर्णमागत्य चापलाय प्रचोदितः॥
तं सन्तः श्रोतुमर्हन्ति सदुसद्व्यक्तिहेतवः।
हेम्नः संलक्ष्यते हयग्नौ विशुद्धिः श्यामिकाऽपि वा॥

[TURN OVER

6. Explain with reference to the context any one from Group A and any one from Group B :— 10

‘अ’ विभागातून कोणत्याही एकाचे आणि ‘ब’ विभागातून कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :-

A/अ

- (i) सन्मित्रलक्षणमिदं प्रवदन्ति सन्तः।
(ii) मनसि सप्त शल्यानि मे।

B/ब

- (i) सम्पदविनिमयेनोभौ दधतु भुवनद्वयम्।
(ii) स पिता पितरस्तासां केवलं जन्महेतवः।

7. Write paragraph on any one from Group A and any one from Group B :— 16

‘अ’ विभागातून कोणत्याही एकावर आणि ‘ब’ विभागातून कोणत्याही एकावर परिच्छेद लिहा.

A/अ

- (i) Literary style of नीतिशतकम्।
नीतिशतकाचीरचनाशैली
(ii) विद्वदपध्दतिः।

B/ब

- (i) The title ‘रघुवंशम्।’
‘रघुवंशम्’ हे शीर्षक
(ii) दिलीपस्य व्यक्तिचित्रम्।

8. Write a detailed note on Date and Life of भर्तृहरि. 12
भर्तृहरीचा काळ आणि जीवन ह्यावर सविस्तर टीप लिहा.

OR/अथवा

Write a detailed note on Date and Place of कालिदास.
कालिदासाचा काळ आणि स्थान ह्यावर सविस्तर टीप लिहा.

(3 HOURS)

French Literature - (P-I)

Total marks: 100 (Written : 95 +Orals : 05)

- N.B. 1. Use of dictionary is not allowed
 2. Answer all questions in French except Qs. No.5
 3. Figures to the right indicate full marks. (Written : 95 +Orals : 05)

Texts : 1. Choix de poèmes du XIX siècle
 2. Chatterton – Alfred de Vigny

1. Appréciez UN des poèmes suivants (15)
 i. Le Lac – Lamartine
 ii. L'Horloge - Baudelaire
 iii. Le Dormeur du val - Rimbaud
2. Répondez aux questions suivantes (2 de votre choix) (20)
 i. Analysez les traits caractéristiques de la poésie symboliste.
 ii. Etudiez le thème de la nature dans la poésie de Musset.
 iii. Pourquoi Baudelaire est appelé le précurseur de la poésie symboliste.
 iv. Analysez l'amour paternel de Victor Hugo qui se reflète dans son poème « Demain dès l'aube».
3. Répondez à UNE des questions suivantes (15)
 i. Elaborez la pièce 'Chatterton' de Vigny comme un mélodrame et une pièce de pensée.
 ii. Quels sont les traits caractéristiques du théâtre romantique ? Elaborez-les en donnant les exemples de la pièce 'Chatterton' d'Alfred de Vigny.
4. Répondez aux questions suivantes (2 de votre choix) (20)
 i. Appréciez le monologue de Chatterton (Acte III Scène I) de la pièce 'Chatterton' de Vigny
 ii. Quel est le rôle du quaker dans la pièce 'Chatterton' de Vigny ?
 iii. Faites un portrait de Kitty Bell.
 iv. Les personnages principaux de la pièce 'Chatterton' de Vigny semblent comme une proie à toutes les déceptions et les douleurs humaines. Commentez.
5. Traduisez en anglais. (10)
 L'abbé Joseph de Molieros était un homme simple et pauvre, toujours occupé de ses travaux sur la philosophie. Il n'avait pas de valet, et travaillait dans son lit. Un matin quel qu'un frappe à sa porte. 'Qui est là ?' 'Ouvrez!' Il tire un cordon et la porte s'ouvre. L'abbé ne regarde pas : 'Qui êtes-vous?' 'Donnez moi de l'argent.' 'De l'argent ?' 'Oui, de l'argent.' 'Ah! Vous êtes un voleur?' 'Voleur ou non j'ai besoin d'argent.' 'Vraiment ? Vous en avez besoin ? Eh bien cherchez-la dedans.' Il lui montre son porte monnaie qui était sur la table, le voleur l'ouvre. 'Eh bien ! il n'y a pas d'argent.' 'Non il n'y en a pas, mais il ya ma clef.' 'Eh bien cette clef ?' 'Oui prenez-la. Allez à ce bureau et ouvrez.' Le voleur met la clef dans la serrure et ouvre le tiroir. Voilà de l'argent. 'Eh bien prenez-le et fermez le tiroir.' Le voleur s'enfuit. 'Monsieur le voleur, fermez donc la porte.' Il laisse la porte ouverte ! L'abbé se lève, va fermer la porte et revient se remettre au travail.
6. Ecrivez une composition sur UN des sujet suivants (200 mots) (15)
 i. Mon premier séjour à un hôtel
 ii. Un voyage en avion
 iii. Mon école

Con. : 75-18.

MH-6437

(3 Hours)

[Total marks : 100

ہدایت:

(i) ہر جواب سے پہلے متعلقہ سوال ضرور لکھیں۔

(ii) ہر جواب نئے صفحے سے شروع کریں۔

20 ۱۔ اردو نظم کی تعریف بیان کیجیے اور اس کے فنی محاسن پر روشنی ڈالیے۔

یا

اردو نظم کے عہد بہ عہد ارتقا کا جائزہ لیجیے۔

20 ۲۔ اردو افسانے کی روایت پر تفصیلی گفتگو کیجیے۔

یا

اردو افسانے کی تعریف کیجیے اور اس کے اجزائے ترکیبی پر روشنی ڈالیے۔

10 ۳۔ (الف) اکبر الہ آبادی کے سوانحی حالات قلم بند کیجیے۔

یا

الطاف حسین حالی کی نظموں کی بنیادی خصوصیات کی نشان دہی کیجیے۔

10 (ب) کسی ایک نظم کا مفصل تجزیہ پیش کیجیے۔

۱۔ شعر سے خطاب

۲۔ علم کی اہمیت

۳۔ تعصب اور انصاف

TURN OVER

10 ۴۔ (الف) اردو افسانہ نگاری میں علی عباس حسینی کے مقام کا تعین کیجیے۔

یا
راجندر سنگھ بیدی کے بارے میں اپنی معلومات قلم بند کیجیے۔

10 (ب) درج ذیل سے کسی ایک افسانے کا فنی تجزیہ پیش کیجیے۔

۱۔ موت کاراز

۲۔ حق نمک

۳۔ جب میں چھوٹا تھا

10 ۵۔ (الف) مندرجہ ذیل سے کسی ایک بند کی وضاحت کیجیے۔

۱۔ اے شعر! دل فریب نہ ہو تو، تو غم نہیں
پر تجھ پہ حیف ہے، جو نہ ہو دل گداز کو
صنعت پہ ہو فریفتہ عالم اگر تمام
ہاں، سادگی سے آئیو اپنی نہ باز تو

۲۔ اے مری امید میری جاں نواز
اے مری دل سوز میری کار ساز
میری سپر اور مرے دل کی پناہ
درد و مصیبت میں مری تکیہ گاہ

۳۔ خدا حافظ مسلمانوں کا اکبر
مجھے تو ان کی خوش حالی سے ہے یاس
یہ عاشق شاہد مقصود کے ہیں
نہ جائیں گے و لیکن سعی کے پاس

(ب) مندرجہ ذیل سے کسی دو اقتباسات کی وضاحت مع سیاق و سباق کیجیے۔

۱۔ ”دیوی اور دیوتا شور کے گھر میں جانے سے نجس نہیں ہوتے، سورج دیوتا کا عکس گنگا جی اور گندے پانی میں یکساں طور سے پڑتا ہے، اس سے ان کی جلا، ان کی ترہت ان کی پاکیزگی پر حرف نہیں آتا۔ لیکن گندہ نالہ آپ سے تو سورج کو اپنے میں نہیں اتار لیتا؟ وہی چاہتے ہیں دکھائی دیتے ہیں۔ چاہتے ہیں اپنا منہ بادلوں میں چھپا لیتے ہیں، پھر تم لاکھ چاہو ان کی جھلک دکھائی نہیں دیتی۔“

۲۔ ”ان کا غصہ بجا تھا، اس لیے کہ گھر میں جتنے سمجھدار تھے وہ سب نماز کے عادی تھے۔ ہم میاں بیوی کی دیکھا دیکھی سہی، مگر مائیں بھی نماز پڑھتی تھیں اور ملازم بھی، بچوں میں صرف ایک منیر تھا جو پیار سے بھیا پکارا جاتا تھا، اس کی عمر اس وقت مشکل سے چار برس کی ہوگی۔ بیگم سوائے بھیا کے کھلانے اور ماماؤں کو حدیث قرآن پڑھ کے سنانے اور کام نہ کرتیں، ان کے یہاں مذہبیت کا نور تھا۔ اب ہمسایہ ملا اس طرح کا، بالکل ہی ان کا ضد، ایک طرف تو تہلیل و تسبیح کا دور اور دوسری جانب سا۔ رے۔ گا۔ ماپا۔ دھا۔ نی کی رٹ۔“

۳۔ ”قدرت کی ہر اچھی چیز پر تھوی بل کے عین قریب مل جاتی تھی۔ ابھی کروندے کا خیال آیا۔ باہر آکر دیکھا تو بوادنا چارج جو پھل بیچنے کے علاوہ مرجانے والوں کی آخری رسوم ادا کرتا ہے، کروندے اور سنگھاڑے بیچ رہا ہے۔ اگر اڑویا، کرکھ کے متعلق سوچا تو باہر موجود ہیں۔ ہو سکتا ہے ہماری سوچ چند ایک کٹھے بیٹھے پھلوں اور چند ایک لغو قسم کے کھلونوں تک محدود ہو۔ تاہم سب کچھ ہم تک اپنے آپ کھنچا چلا آتا تھا۔“

☆☆☆

F.Y.B.A.

Ancient Indian Culture

April
2018

P4-Exam.-1st Half -2018-143

Con. 84-18.

MH-6435

[Total Marks : 100

(3 Hours)

- N.B. :** (1) Answer any **two** questions from **Section I**.
(2) Answer any **two** questions from **Section II**.
(3) **All** questions carry **equal** marks.
(4) Question Nos. **5** and **10** are **compulsory** and carry **10** marks.

Section I

1. Write a detailed note on scope of Archaeology.
2. Discuss various methods of dating.
3. Discuss the Megalithic culture in India.
4. Write a detailed note on archaeology as a tool of cultural history with reference to Mythology.
5. Write a short note (Any **One**) :-
  - (a) Newasa
  - (b) Nasik
  - (c) Taxila
  - (d) Daulatabad.

Section II

6. Write in detail about the type of Museums.
7. Discuss the role of Museum in Education.
8. Write an essay on types of exhibitions.
9. Explain the functions of a Museum.
10. Write a short note (any **One**) :-
  - (a) Museum and Archaeology
  - (b) Preservation
  - (c) Museum and Archives
  - (d) Documentation.

59

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००

- सूचना : (१) पहिल्या विभागातून दोन प्रश्न सोडवा.
(२) दुसऱ्या विभागातून दोन प्रश्न सोडवा.
(३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(४) प्रश्न क्र. ५ व १० अनिवार्य असून प्रत्येकी १० गुणांचा आहे.

विभाग १

१. पुरातत्त्व शास्त्राच्या व्याप्तीवर सविस्तर टीप लिहा.
२. कालमापनाच्या विविध पद्धतींची चर्चा करा.
३. भारतातील महाश्मयुगीन संस्कृतीची चर्चा करा.
४. पुराकथेच्या संदर्भात सांस्कृतिक इतिहासाचे माध्यम म्हणून पुरातत्त्व शास्त्रावर विस्तृत टीप लिहा.
५. कोणत्याही एकावर संक्षिप्त टीप द्या :-
  - (अ) नेवासा
  - (ब) नाशिक
  - (क) तक्षिला
  - (ड) दौलताबाद

विभाग २

६. विविध प्रकारच्या वस्तुसंग्रहालयांबद्दल विस्तृत लिहा.
७. शिक्षण क्षेत्रात वस्तुसंग्रहालयाच्या भूमिकेविषयी चर्चा करा.
८. विविध प्रकारच्या प्रदर्शनांवर निबंध लिहा.
९. वस्तुसंग्रहालयाची कार्ये स्पष्ट करा.
१०. कोणत्याही एकावर संक्षिप्त टीप द्या :-
  - (अ) वस्तुसंग्रहालय आणि पुरातत्त्व शास्त्र
  - (ब) जतन
  - (क) वस्तुसंग्रहालय आणि आर्काइव्हस
  - (ड) दस्तऐवजीकरण.

60

F.Y.B.A
Page - (60)